

Kinnitatud direktori käskkirjaga 2014 a.

Täiendatud ped. nõupidamisel 12.03.15

Täiendatud ped. nõupidamisel 24.05.16

Täiendatud õppekava arenduse töögrupi poolt 18.11.20-10.05.2021

Muudetud käskkirjaga 1.04.22 nr 1-5/5

Muudetud käskkirjaga 28.01.25 nr 1-5/7

ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. KIIU KIIGEPÕNNI LASTEAIA KIRJELDUS	4
1.2 Üldandmed	4
1.2 Lasteaia eripära.....	4
1.3 Lasteaia missioon ja visioon.....	6
1.4 Lasteaia põhiväärtused	6
2. ÕPPEKAVA ÜLDOSA.....	7
2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	7
2.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ning õpikäsitus	7
2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	11
2.3.1 Õppeaasta.....	11
2.3.2 Päevakava	11
2.3.3 Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	12
2.4 Erivajadusega laps.....	14
2.5 Koostöö lapsevanemaga	16
3. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED.....	19
3.1 Mänguoskused.....	19
3.2 Tunnetus- ja õpioskused.....	21
3.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	24
4. ÕPPE– JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADE SISU JA EESMÄRGID NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI.....	26
4.1 Valdkond MINA JA KESKKOND	27
4.2 Valdkond KEEL JA KÕNE.....	48
4.3 Valdkond EESTI KEEL KUI TEINE KEEL	57
4.4 Valdkond MATEMAATIKA	61
4.5 Valdkond KUNST.....	66
4.6 Valdkond MUUSIKA.....	76
4.7 Valdkond LIIKUMINE	80
4.8 Valdkond LIIKLUSKASVATUS	85

5. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMINE	87
5.1 Laste arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted.....	87
5.2 Kooliks ettevalmistus	90
6. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	92
LISAD.....	93

1. KIIU KIIGEPÕNNI LASTEAIA KIRJELDUS

1.2 Üldandmed

Kiiu Kiigepõnni Lasteaed on munitsipaallasteasutus, mille pidajaks on Kuusalu Vallavalitsus.

Maja avati 8.septembril 2014. aastal. Lasteaed asub Kiiu aleviku südames, Kiiu mõisahoonel vahetus läheduses aadressil Aia tänav 2, Kiiu alevik, Kuusalu vald. Kuna arhitektuuri projekti järgi on lasteaia maja kiige kujuline, siis on lasteaia nimi Kiigepõnn.

Lasteias on 6 rühma, kus käivad lapsed vanuses 1,5-7 eluaastat. Rühmade nimed on Vikerkaared, Päikesepaid, Kuukiired, Vihmatäpsud, Pilvetupsud ja Tähesärad.

Lasteaed on avatud 07.00-18.30. Hommikul kell 07.00-07.30 ja õhtul kell 17.45-18.30 on avatud üks valverühm.

1.2 Lasteaia eripära

Meie lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on lapsest lähtuvad põhimõtted, tegevused on lõimitud, avastuslikud ning mängulised. Peame oluliseks laste aktiivset osalust iga õppe- ja kasvatustegevuse etapis (planeerimine, läbiviimine, analüüsimine). Lasteias on turvaline ning mitmekülgne õpi- ja kasvukeskkond nii toas kui ka õues. Toas on loodud võimalused alarühmatöödeks ning laste individuaalse arengu toetamiseks: tegevuskeskused rühmades ja aatriumis, loovustuba, looduslike ning loovust arendavate materjalide kasutamine. Avar, erineva maastikuga õueala ning lasteaia lähiümbrus (Kiiu alevik) pakub võimalusi liikumiseks ja avastuslikuks õppeks looduskeskkonnas. Aastaringi toimuvad liikumistegevused õues (suusatamine, Kirsimäe jooks, rattapäevad, rattamatkad). Õppekäigud ja matkad lasteaia lähiümbrusse on tavapärane ja igapäevane osa lasteaia õppe- ja kasvatustegevusest. Õpikeskkonna loomine on järjepidev meeskonnatöö, kus osalevad lapsed, lapsevanemad ja lastaia töötajad.

Töötajate professionaalses arengus peame oluliseks õppimist ja arenemist läbi kogemuste vahetamise. Oleme avatud jagama oma kogemusi ja teadmisi kolleegidega omavahel ning ka praktikantide ja kolleegidega teistest lasteaedadest.

Meie eripära iseloomustavad:

Projektõpe

Projektõppe keskseks tunnuseks on laste initsiatiiv ja huvi. Lapsed otsivad innukalt vastuseid neid huvitavatele küsimustele. Projektõppes käsitletakse laste huvist lähtuvat teemat süvitsi. Projektipõhine õpe võimaldab õpitu rakendamist kogemusteks ja toetab lapse võimekust iseenda ja kaasinimestega hakkama saada ning suhestuda ümbritseva maailmaga.

Õuesõpe

Meie lasteaia eesmärgiks on, et laps tunneks ennast looduses tegutsedes hästi. Õues tegutsemine loob lastele liikumist võimaldava õpikeskkonna, kus keha paneb tööle mõtte. Õuesõpe tähendab läbimõeldud ja õuekeskkonnale orienteeritud õppe- ja kasvatustegevust, mis võimaldab õpitavat kogeda läbi meelte, n-ö kogu kehaga – katsetada, uurida ja samas õppides koostööd.

Väärtuskasvatus

Väärtuskasvatust viiakse rühmades igapäevaselt läbi programmi „Kiusamisest vabaks!“ kaudu. Programm toetab turvalise ning kaasava keskkonna loomist ja sotsiaalsete oskuste õpetamist. Programmi kasutamisel areneb laste kollektiivis kiusamist ennetav käitumiskultuur: lapsed suhtuvad üksteisesse sallivalt, austavalt, hoolivad kaaslasest ja sekkuvad kiusamise korral, julgedes kaitsta kaaslast, kes seda ise ei suuda. Tähtis koht õppetegevustes on emotsioonide õppimisel.

Loovustuba

Loovustoa turvalises keskkonnas saavad lapsed mänguliselt ja vabalt avastada enda sees olevat kunstnikku. Mängides erinevaid pille, maalides, voolides, meisterdades ja erinevaid tehnikaid kasutades, võivad lapsed anda edasi oma emotsioone ja mõtteid. Peamise inspiratsiooni ammutame ja materjale loomiseks leiame loodusest ja meid ümbritsevast keskkonnast. Taaskasutades õpime hoidma loodust ja kodukohta. Läbi loova lähenemise elule ja ise loomise, õpime olema head kaaslased. Hoolime meid ümbritsevast keskkonnast ja kogeme loomisrõõmu.

Robotika

Robotikavahendite kasutamise peamised eesmärgid on luua lastele arendav kaasaegne õppe- ja mängukeskkond ning laste digipädevuse alusoskuste kujundamine.

Robotika on lastele põnev ja jõukohane ning rikastab õppeprotsessi. Õpperobotitega toimetamine muudab õppe- ja kasvatustegevused mängulisemaks ja aitab lastel pikemalt õppetegevusele

keskenduda. Lapsed märkavad rohkem, suudavad paremini meelde jätta ja püsivamalt teadmisi omandada, lisaks areneb laste koostööoskus. Robootikaseadmeid loovalt kasutades saame toetada kõikide õppe- ja kasvatustegevuste eesmärkide saavutamist. Kiiu lasteaias saavad lapsed tutvuda, katsetada, mängida ja õppida mitmete erinevate õpperobotitega.

Tervislik toit

Õpetame lapsi väärtustama tervislikku toitu. Lasteaial on oma köök, kus valmib tasakaalustatud, mitmekesine ja tervislik toit. Meie lasteaed kuulub 2021 a. Eesti Koolitoidu Liitu. Õppe- ja kasvatustegevuse osana õpivad lapsed lasteaia õppekõõgis ise lihtsamaid toite valmistama. Lapsed osalevad igapäevaselt laua katmisel (korrapidajate süsteem) ja õpivad tundma tähtsamaid lauakombeid. Meie eesmärk on, et lapsed saavad hakkama ka endale ise toidu tõstmisega.

1.3 Lasteaia missioon ja visioon

Missioon

Toetame perekonda lapse arendamisel lapsekeskses, loovas ja turvalises keskkonnas.

Visioon

Väikesest Kiigepõnnist kasvab ennast ja teisi väärtustav, loov, teadmishimuline ning elurõõmus laps.

Meie moto:

Ma kuulen ja ma unustan.

Ma näen ja ma jätan meelde.

Ma teen ja ma mõistan.

1.4 Lasteaia põhiväärtused

LAPSEKESKSUS – esikohal on lapse huvid, ideed, tema tugevused ja eripära.

LOOVUS – julgus uudsetl mõelda, katsetada, leida lahendusi ning neid ellu viia.

MEESKONNATÖÖ – meil on ühised väärtused ja eesmärgid. Me usaldame, austame ja toetame üksteist. Hoolime endast ja teistest.

2. ÕPPEKAVA ÜLDOSA

2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Kiiu Kiigepõnni Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgiks on tagada lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös. Üldeesmärgist tulenevalt on Kiiu Kiigepõnni Lasteaia eesmärgid:

- lapsed on loovad ja julged oma ideede avaldamisel
- lapsed on sotsiaalselt küpsed ja nad tulevad toime igapäevaelus
- laste arengut toetab lasteasutuse personali ja lastevanemate koostöö

Lasteaed loob keskkonna, mis on laste jaoks:

- turvaline ja tervislik
- kõlbeline ja esteetiline
- sotsiaalset arengut ja loovat tegutsemist võimaldav

Lasteaed toetab ja abistab vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel ning vajadusel nõustab neid.

2.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ning õpikäsitus

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad lasteaia õppe- ja kasvatustöö eesmärkidest ning tuginevad Reggio Emilia pedagoogika põhimõtetele. Kõik meie otsused lähtuvad laste kui arenevate isiksuste vajadustest. Iga täiskasvanu on meie lasteaias oma eeskujuga lastele suunajaks ja arengut toetava, usaldusliku ning turvalise kasvukeskkonna loojaks.

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel on meie jaoks oluline:

Lapsekesksus

Laps õpib läbi kogemuste ise tehes ja proovides, uurides ja avastades, puudutades ja liigutades, kuulates ja kuulates, küsides ja vastates. Täiskasvanud loovad lastele võimaluse eduelamuste

kogemiseks. Nad tunnustavad laste edusamme, andes lastele tegevustes pidevat tagasisidet. Täiskasvanu kuulab last ja arvestab õppetevuste planeerimisel ning läbiviimisel lapse tunnete, mõtete ning ideedega. Oluline täiskasvanu roll on lapse loomuliku uudishimu suunamine tegelema teda huvitava küsimusega sügavuti. Toetame laste üldoskuste arengut, kaasates lapsi igapäevatoimingutesse (nt endale ise toidu tõstmine, koristamine, taimede kastmine jne). Päeva tegevustel on sujuvad üleminekud. Õpetajal on õigus paindlikult muuta tegevuste järjekorda ja ajalist kestvust vastavalt laste vajadustele, huvidele ja teemade arengule. Lapsele on loodud paindlikud ajalised võimalused ning piiramatud viisid enda väljendamiseks. Õppetegevuste läbiviimine toimub alarühmades (2-6 last), mis võimaldab arvestada iga lapse individuaalsusega. Alarühmatöö loob lastele võimalused õppida tegema koostööd. Lapsed õpivad üksteist märkama ja kuulama, neil on võimalus esitada küsimusi ja saada üksteiselt vastuseid, arenevad nende uudishimu ning huvid.

Mängulisus

Mäng on lapse kogu arengu alus. Iga lapse mängukogemus on oluline õpikogemus. Mängus saab laps aktiivselt tegutseda uurides, avastades, erinevaid rolle proovides ja erinevatele olukordadele loovaid lahendusi luues. Läbi mängude õpib laps arvestama kaaslastega, nende mõtete ning tunnetega. Mängulisust toetavad teema- ja projektipõhised õppetegevused. Projektid annavad võimaluse käsitleda teemasid sügavuti ning pakuvad rohkelt mängulisi ise proovimise ja kogemise võimalusi. Mitmekesine õppevahendite valik toetab mängudes laste loovust.

Õpikeskkond kui õpetaja

Meie lasteaia õpikeskkonda iseloomustab avatus ja mitmekesisus. Lasteaias on lisaks rühmaruumidele avatud aatrium, muinasjututuba, loovustuba, söögisaal, saal, oma õueala ning lähedal asub Kiiu mõisapark. Erinevad keskkonnad toetavad alarühmatöö läbiviimist. Avatud aatriumi ja muinasjututoa alal on võimalused mängimiseks erinevate vahenditega (nt kostüümid, padjad, ehitusklotsid, looduslik materjal, päris asjad, liumägi, mootorikapaneelid, valguslaud, koht peitu pugemiseks jne).

Ühest toast koosnev rühmaruum on jaotatud erinevateks tegevuskeskusteks. Tegevuskeskuste loomisel arvestavad täiskasvanud laste huvid ja arenguvajadustega. Õppevahendid rühmades on lastele nähtaval ja kättesaadaval. Vahendite valikul lähtume põhimõtetest: vähem valmis mänguasju ja rohkem lihtsaid ning päris asju; loodusliku ja taaskasutatava materjalide kasutamine loovtöodes. Vahendite väljapanek on läbimõeldud, esteetiline ja läbipaistev. Õpikeskkond muutub pidevalt vastavalt laste arengule ja huvidele, fantaasiale ja loovusele ning rühmade teemaprojektidele. Õppetegevuste rikastamisel teevad rühmad koostööd lapsevanemate, kogukonna liimete ning kolleegidega (sh muusika-, liikumise- ja kunstiõpetajaga) – õppevahendite loomiseks materjalide

kogumine, erinevate ametite ja elukutsetega tutvumine, õppekäigud kogukonna asutustesse, temaatiliste näituste ja ürituste korraldamine.

Turvalisus

Turvatunde loomise aluseks meie lasteaias on vastastikune usaldus laste, lapsevanemate ja lasteaia personali vahel. Lasteaia ühtsed kokkulepped on koostöös kirja pandud lasteaia kodukorras. Igal rühmal on ühiselt loodud rühmasisesed kokkulepped, mida järgib iga laps, rühmameeskonna liige ja lapsevanem. Iga täiskasvanu ülesanne on tagada lastele ohutu õpi- ja mängukeskkond. Ohutuse tagamine toimub ühtsete kokkulepete alusel (lasteaia õueala hea tava, liikumine lasteaia aatriumis ja saalis). Õppetegevustes laste turvalisuse toetamiseks on igal rühmal laste huvidele ja vajadustele vastavad, varieeruvad rutiintegevused. Oluliseks üldoskuseks laste turvalisuse seisukohalt peame laste oskust otsida ja leida abi.

Loovus

Peame tähtsaks laste enda ideede elluviimise julgustamist ja toetamist. Loomelapsele võimalused olla loov läbi kunsti, muusika ja lavastusmängude. Kõik õppe- ja kasvatusvaldkonnad on omavahel lõimitud, mis aitab lapsel loovalt tegutsedes leida seoseid ning luua oma lahendusi. Vahetute kogemuste saamiseks on oluline loovtegevuste sidumine loodusega (loodus kui õpikeskkond, õuesõpe). Laste loovuse arengu toetamiseks pakume vähem valmis mänguasju ja õppevahendeid ning loome neid rohkem läbi teemaprojektide, koostöös laste ja lapsevanematega.

Õuesõpe

Peame oluliseks, et õppetegevused toas vahelduksid tegevustega õues ja et laps naudiks looduses tegutsemist. Õues tegutsemine loob lastele liikumist võimaldava õpikeskkonna, kus keha paneb tööle mõtte. Õues märkame ja avastame loodust läbi erinevate meelte (kuulmine, nägemine, haistmine, maitsmine, puudutamine). Aastaringselt toimuvad ilma- ja loodusvaatlused (nt aastaegade vaheldumise märkamine). Lasteaia õuealal on lastele loodud võimalused liikumiseks, ronimiseks ja loovtegevusteks. Täiskasvanud viivad lastega läbi erinevaid sportlikke liikumismänge (nt orienteerumine, maastikumängud).

Õuesõpet toetab mitmekesine õpikeskkond õuealal, mida loome ja täiendame koostöös laste ja lapsevanematega (lisaks mänguväljakute atraktsioonidele on lasteaia õuealal peenrad, lauad, pingid, spordiväljak, päris asjad õppevahenditeks- nt potid, pannid, kulbid).

Õuesõppe olulisteks vormideks on õppekäigud ja matkad lasteaia ning kodukoha lähiümbrusesse (Kiiu mõisapark ja Kiiu torn, lähikonna mererannad ja metsarajad) ning erinevate ürituste läbiviimine õues.

Väärtuskasvatus

Kiiu Kiigepõnni lasteaia väärtuskasvatus põhineb lasteaia põhiväärtustel (meeskonnatöö, lapsekeskus, loovus). Väärtuskasvatust viiakse läbi järjepidevalt õpetaja poolt valitud meetoditele tuginedes (nt „Kiusamisest vabaks!“, „Vaikuseminutid, Tarkuste hoidised“, „Samm-sammult“, „Oskuste õpe“ jne). Väärtuste edasiandmisel lastele peame oluliseks igaühe eeskuju (lapsed, töötajad, lapsevanemad), teineteise aktsepteerimist, meie kõikide erinevustega arvestamist ja järjepidevust väärtuskasvatuse meetodite rakendamisel. Igapäevastes õppetegevustes õpivad lapsed väärtusi läbi mudeldamise, situatsiooni- ja rollimängude. Tähtis koht õppetegevustes on emotsioonide õppimisel – emotsioonide nimetused, enda ja kaaslaste emotsioonide äratundmine, emotsioonidega hakkama saamine erinevates igapäeva situatsioonides. Väärtuskasvatuse meetodite rakendamist õppetegevustes toetab lastega tegutsemine alarühmades.

Meeskonnatöö

Meeskonnatöö Kiiu Kiigepõnni lasteaias tähendab koostööd ja kaasamist rühma ning kogu lasteaia tasandil. Koostöös osalevad lapsed, lapsevanemad ja kolleegid. Meeskonnatöö aluseks on rühma ja lasteaia ühtsetest kokkulepetest kinnipidamine (lasteaia väärtused, lasteaia kodukord, töökorralduseeskirjad, rühmas käitumise head tavad). Peame koostöö tegemisel tähtsaks avameelsust, ausust, positiivset suhtumist, märkamist, tunnustamist ja kiitmist, üksteise toetamist ja üksteisega arvestamist.

Koostöö tegemisel kolleegidega on oluline omavahel igapäevaselt täpse tööalase info edastamine. Kord nädalas toimub rühmameeskonna koosolek, kus analüüsitakse õppe- ja kasvatustegevusi ning laste arengut, planeeritakse uusi tegevusi ning lepatakse kokku rollid ja ülesanded tegevustes lastega. Meeskonna ühtsuse kujundamisel on olulised vastavalt vajadusele toimuvad personali infotunnid, kolleegilt kolleegile ideede ja kogemuste vahetamise koosolekud ning kollektiivi ühistegevused (väljasõidud, teemaõhtud, lasteaia ürituste etteastete ettevalmistamine jne).

2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

2.3.1 Õppeaasta

Õppeaasta lasteaias kestab 1.septembrist - 31.augustini ja koosneb järgmistest perioodidest:

1.september - 15.september laste kohanemisperiood

- õppe-ja kasvatustöö toimub rühma õppeaasta tegevuskava (aastaplaani) alusel
- rõhutatakse mängulist tegevust (võimalusel õues)
- toimub laste arengutaseme jälgimine ja analüüsimine
- 15. septembriks rühmade tegevuskavade (aastaplaanide) kinnitamine õppejuhi poolt

15.september – 15.mai aktiivne õppe-ja kasvatustöö

Koolivaheaegadel on mängude nädalalad ning toimub varemõpitu kinnistamine ja kordamine.

16.mai - 31.august – õpitu kordamise ja kinnistamise periood

- toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine
- rõhutatakse mängulist tegevust õues
- rühmad võivad olla liidetud juunis, augustis

Juulis töötab lasteaias vajadusel valverühm.

2.3.2 Päevakava

Rühma päevakava koostavad rühmaõpetajad ja see on kooskõlas lasteaia päevakavaga. Rühma päevakava on paindlik, kindlustades laste eale vastava päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja lõimitud mängulised õppe- ja kasvatustegevused. Varahommikune, pärastlõunane ja õhtune aeg võimaldab teha lastega tööd individuaalselt ning väikerühmades.

Päevakava koostamisel on arvestatud õppekava, lasteaia lahtiolekuaega (kell 07.00- 19.00), laste vanust ja laste individuaalseid vajadusi.

Päevakava sisaldab kolme toidukorda: hommikusöök, lõunasöök ja õhtuode.

Õpetaja jälgib päevakava koostades, et:

- lapsel on piisavalt aega mänguks
- üleminek ühelt tegevuselt teisele on sujuv
- on arvestatud lapse individuaalseid vajadusi
- lapsed saavad viibida iga päev õues (sõltuvalt ilmastikust)
- lapsed saavad iga päev vähemalt ühe tunni puhkeaega

2.3.3 Rühmade õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

Õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel Kiiu Kiigepõnni Lasteaias arvestatakse koduloolisusega, mis on lähtekoht kogu lapse mõttetegevusele ja eneseväljendusele. Õppesisu valikul lähtutakse üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale. Lapse jaoks on lähim ja tähtsaim tema perekond ning pere traditsioonid. Õppetegevuste kavandamisel peame oluliseks seotust ka koduümbruse looduse ning kohalike kultuuriväärtustega (Kiiu mõis ja mõisa park, Kiiu torn, metsad, põllud, mererannik).

Õppetegevused juhinduvad kuu/projekti teemadest, millega seotakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade sisu ja tegevused. Tegevused toimuvad lõimitult ja mängulisi meetodeid kasutades. Teemast projekti välja arendamise perioodi (kaardistamisperioodi) otsustab õpetaja. Tegevuste planeerimisel ja teemaprojektide kujundamisel arvestatakse laste ideede, huvid ja arengutasemega ning lasteaia õppekavas välja toodud laste vanuseliste üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade eesmärkidega. Teema- ja projektõppeks vajalike õppevahendite soetamise ja õpikeskkonna loomisesse kaasab rühmameeskond lapsi, lapsevanemaid ja kolleege.

Teave kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste kohta (kuuplaan/projektiplaani, ürituste kuulutused jms) on üleval Eliisis ja rühmaruumi seintel, et vanemad oleksid teadlikud tegevuste eesmärkidest ja temaatikast. Olles informeeritud, saavad lapsevanemad teha lasteaia koostööd ning aidata kaasa tegevuste eesmärkide saavutamisele.

Õpetaja koostab õppe- ja kasvatustegevuste planeerimiseks kuuplaani/projektiplaani ja esitab õppejuhile kokkulepitud kuupäevaks ja rühmaõpetaja avalikustab Eliis keskkonnas.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel arvestab õpetaja, et lastel oleks võimalused osaleda ühistegevustes, tegutseda alarühmades (2-6 last) ning individuaalselt. Õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel jälgib õpetaja toas ja õues toimuvate tegevuste tasakaalu ning vahelduslikkust. Tegevuste läbiviimiseks loob õpetaja erinevate õppevahendite ja tegutsemisvõimalustega õpikeskkonna, kus lapsel on võimalik teha erinevaid valikuid. Ajaliselt on määratud muusika-, liikumis- ja kunstitegevuste algused. Teisi õppetegevusi alustab õpetaja vastavalt oma rühma päevakavale.

Õpetaja analüüsib päeva tegevusi ja laste arengut rühma e-päevikus, põhinedes kuuplaanis seatud õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade eesmärkidele. Teema lõppedes teeb õpetaja päevikus kokkuvõtte kuu õppe- ja kasvatustegevuste eesmärkide saavutamisest. Kokkuvõttest tulenevalt seab uued eesmärgid järgnevas teema perioodiks. Õpetaja kasutab õppetegevuste dokumenteerimisel järgmiseid vorme: laste pildistamine ja videote tegemine tegevustes, intervjuud lastega, laste ütlemiste üles märkimine, laste omavaheliste vestluste üleskirjutamine. Dokumenteerimise teostamisel on oluline tööjaotus rühmameeskonnas. Dokumenteeritud info on õpetajale ja assistentidele toeks lastevanematele lapse ja rühma tegemistest tagasiside andmisel (igapäevane vestlus, e-mail, pildigalerii Eliis keskkonnas).

Lasteaial on õppeaasta tegevuskava, mille koostab direktor koostöös pedagoogilise nõukoguga lähtuvalt õppekavast ja arengukavast.

Lasteaia pedagoogiline nõukogu valib õppeaasta algul ühtse teema ja püstitab ühised eesmärgid. Neist ja eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi tulemustest lähtuvalt, püstitab õpetaja koostöös rühmameeskonnaga uue õppeaasta eesmärgid.

Eliisis täidetakse rühma õppeaasta tegevuskavas (aastaplaanis):

- 1) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid;
- 2) õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted;
- 3) õppe- ja kasvatustegevuse korraldus;
- 4) rühma iseloomustus.

Kokkuvõtte õppe- ja kasvatustööst esitatakse juhtkonnale mai lõpuks.

2.4 Erivajadusega laps

Kiiu Kiigepõnni Lasteaed väärtustab iga lapse eripära ja ainulaadsust. Antud õppekava kontekstis defineerib Kiiu Kiigepõnni Lasteaed erivajadusega last järgmiselt:

laps kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas (aastaplaanis).

Erivajadusega lapse, sh andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö. Erivajadusega lapsega tehtava töö peaeesmärk: laps saab aluse elamiseks täisväärtuslikku elu hoolimata erivajadusest.

Õpetaja jälgib iga lapse individuaalset arengut esimestest päevadest alates, mil laps rühma koosseisuga liitub, et võimalikult varakult märgata laste arengulisi erisusi.

Lapse erivajaduse märkamiseks ja toetamiseks tehakse tihedat koostööd lapsevanematega. Lapsevanem esitab lapse lasteaeda tulekul vajadusel arstitõendi, kus on tähelepanekud lapse erilist hoolt vajavatele külgedele (toitumine, kõne jne). Kui on märgatud lapse erivajadus, pöördub õpetaja koheselt õppejuhi, logopeedi, eripedagoogi ja lapsevanema poole. Koos hakatakse otsima lahendusi lapse erivajaduse toetamiseks. Lapse erivajadusest teavitatakse ka lasteaia teisi töötajaid, kes lapsega tegelevad. Õpetaja selgitab lapse erivajadust ka teistele rühma lastele, kujundades erivajadusega kaaslasesse suhtumisel positiivset hoiakut. Vajadusel teavitatakse antud teemast ka rühma teisi lapsevanemaid.

Erivajadusega lapse puhul käitumine:

- lasteaed korraldab lapsevanemaga arenguestlusi. Vajadusel soovitab õpetaja lapsevanemal pöörduda lapsega erispetsialisti vastuvõtule, kellega ka lasteaed teeb võimalusel koostööd;
- kui laps vajab koolipikendust on lapsevanemal võimalik pöörduda maakonna nõustamiskomisjoni poole. Lasteaed annab lapsevanemale lapse iseloomustuse ja vajadusel mõned lapse tehtud käelise tegevuse näitlikud materjalid;
- vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava. Individuaalne arenduskava (IAK) määrab kindlaks arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu, ajalise kestuse, õppematerjali kohandamise ja hindamise. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

Logopeedilise töö eesmärgid, sisu ja põhimõtted

Logopeedilise töö eesmärgiks on kujutluste, suhtlemisvalmiduse ja õigete kõneharjumuste loomine.

Logopeedilise töö sisu:

- lapse kõne arengu taseme hindamine ja kõnepuute väljaselgitamine;
- töö planeerimine vastavalt lapse vanusele, kõnepuude iseloomule ja psüühiliste protsesside iseärasustele;
- kõne kolme külje arendamine: foneetilis-foneemiline, grammatiline ja sõnavaraline töö;
- kõne mõistmise ja väljenduse parandamine;
- täpsete kõneliigutuste omandamine, artikulatsiooniaparaadi liigutuste ja kõnehingamise täpsustamine;
- vastavalt lapse võimetele ja vajadustele lugemise ja kirjutamise eelõpetus;
- paralleelselt kõne ja keele arendamisega psüühiliste protsesside arendamine (tähelepanu, tajus, mõtlemine, mälu, fantaasia).

Logopeedilise töö korraldus

- töö lastega toimub individuaalselt, alarühmades (2-4 last) või rühmatundidena;
- töö toimub meeskonnatöö põhimõttel - logopeediline töö + pedagoogiline korrigeerimine + koostöö lastevanematega, mis koosneb nõustamisest ja koduste harjutuste andmisest;
- lapsega tegelemise korrad määrab logopeed lapse kuulamise ja õpetajate vaatlusandmete põhjal;
- edaspidise töö käigus selgub logopeedilise toetamise ajaline kestvus. Logopeed koostab igale lapsele individuaalse tööplaani, seab sisse kõnekaardid ja logopeedilise töö päeviku;
- vajadusel muudetakse töökorraldust – töövõtted, iseseisvuse aste, materjali valik, maht ja keerukus, abivahendite liigid jne.

Eripedagoogilise töö eesmärgid, sisu ja põhimõtted

Eripedagoog tegeleb laste tunnetusprotsesside arendamisega (taju, mälu, mõtlemine, tähelepanu), õpioskuste eelduste kujundamisega, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse, matemaatiliste oskuste ning kõne ja kommunikatsiooni arendamisega.

Eripedagoog selgitab välja lapse reaalse arenguvalla (oskused, teadmised ja võimed, mis lapsel on olemas) ja lähima arenguvalla (milles toimub õppimine ja mida suudab laps abiga).

Eripedagoogi töö eesmärgiks on eakaaslastest eristuva lapse arengu toetamine ja suunamine.

Eripedagoogilise töö sisu:

- lapse üldoskuste arengu hindamine ja toetamine, et ennetada ja leevendada lapsel esinevaid raskusi rühma õppe- ja kasvatustegevustes;
- erivajadustega lastele sobivate lahenduste otsimine (sh hindamis- ja õppevahendite loomine, samm-sammult õpetamine);
- rühmaõpetajate nõustamine ja juhendamine erivajadustega lastele sobivate töövõtete, vahendite jmt valikul.

Eripedagoogilise töö korraldus:

- õppeaasta alguses (september/oktoober) hindab eripedagoog lasteaia koolieelikute koolivalmidust ja õppeaasta jooksul rühmaõpetajate poolt märgatud lisatuge vajavaid lapsi;
- vajadusel koostatakse lastele individuaalne arenduskava koostöös lapsevanema, rühmaõpetaja ja liikumis-, kunsti- ning muusikaõpetajaga;
- eripedagoogiline arendustegevus toimub individuaalse tegevuse vormis 1 või 2 korda nädalas ning kestab 20 minutit;
- arendustegevuses arvestatakse lapse individuaalseid võimeid ja arengutaset. Tegevus on planeeritud lapse jaoks mängulise ja huvitavana, kus suunatakse last ka aina enam vaimset pingutust nõudvaid väljakutseid vastu võtma ja oskusi omandama ning kinnistama;
- eripedagoogilises arendustegevuses omandatakse uusi oskusi osaoskuste ja väiksemate sammude kaupa ning harjutamisele-kinnistamisele pööratakse enam tähelepanu.

Eripedagoog teeb koostööd rühmaõpetajate, lapsevanemate ning lasteaiaaväliste koostööpartneritega.

Vajadusel soovitab eripedagoog pöörduda täiendava abi saamiseks lasteaiaaväliste spetsialistide poole.

2.5 Koostöö lapsevanemaga

Lapse perekond on Kiiu Kiigepõnni Lasteaia koostööpartner kõigis tegevustes. Hea koostöö lapsevanemaga on aluseks lapse kohanemisele lasteaias ning turvatunde tekkimisele lasteaias viibides. Perekonnal on kanda kõige olulisem roll lapse kasvatajana. Tähtis on teha koostööd kõikide pereliikmetega, kes on lastega lähedastes suhetes. Koostöö põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lasteaia toetab, nõustab ja abistab lapsevanemat lapse arendamisel, kasvatamisel, ja õpetamisel. Võimalused suhtlemiseks ja info vahetamiseks kohandatakse vastavalt perekonna vajadustele ja eelistustele.

Oluline on igapäevane vahetu suhtlemine õpetaja, assistentide ja lapsevanema vahel. Vesteldes saab lapsevanem anda infot lapse koduste tegemiste, meeleolu vms kohta ning saab omakorda tagasisidet lapse päeva tegemistest lasteaias.

Üks kord õppeaastas viib rühma õpetaja läbi arenguestlused lapsevanematega, kuhu vajadusel kaasatakse erispetsialiste. Arenguestlus on vastastikusel usaldusel põhinev suhtlusvorm. Arenguestluse käigus saab lapsevanem põhjalikuma tagasiside lapse arengust ning selgitatakse välja lapse tugevused, huvid ja anded ning valdkonnad, kus laps edaspidi abi ja toetust vajab.

Õpetaja edastab lapsevanematele regulaarselt infot rühma tegemiste kohta Eliis keskkonnas (ja emaili teel). Lisaks saavad lapsevanemad infot rühma ja lasteaia tegemiste kohta rühma rühma infostendilt ja lasteaia kodulehelt www.kiigeponni.kuusalu.ee

Lasteaed kaasab lapsevanemaid õppetegevuste planeerimisse ja läbiviimisesse. See aitab muuta õppetegevusi mitmekesisemaks ning loob lapsevanematele võimaluse osaleda lasteaia õppe- ja kasvatusprotsessis. Lapsevanemad on alati teretunud osalema lasteaia igapäevastes õppetegevustes ning erinevatel üritustel. Lasteaia ja lastevanemate koostöö tugevdamisel on olulised rühma ja lasteaia ühisüritused peredele, kus laps saab koos vanematega aktiivselt tegutseda (väljasõidud, ühine meisterdamine ja kokkamine, teemaprojektid, näitused, peod jne).

Kord aastas sügisel toimuvad lapsevanemate koosolekud rühmades, kus lasteaed jagab infot eelseisva õppeaasta plaanide ja eesmärkide kohta.

Koostöös lasteaiaiga õpivad vanemad:

- nägema oma last suhetes teistega
- rohkem mõistma lapse arengut
- tundma ja austama õpetajat
- suhtlema teiste vanematega
- saada kindlaid ja usaldatavaid teadmisi lapse arenemisest ja tervisest.

Koostöös vanematega õpivad õpetajad:

- hindama ja austama vanemaid kui lapse põhilisi kasvatusprotsessi suunajaid
- nägema vanemate ootusi ja oskusi
- motiveerima ja suunama lapsi

Lasteaias toimuvad koostöövormid:

- lastevanemate koosolekud vähemalt kord aastas
- stendid rühmades
- ühisüritused
- avatud tegevused
- arenguvestlused (muusika-, liikumis- ja kunstiõpetaja osalevad vajadusel arenguvestlusel, vajadusel erispetsialistide kaasamine)
- lapsevanemate nõustamine
- Eliis keskkond
- hoolekogu koosolekud
- lastevanemate koolitused

3. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

3.1 Mänguoskused

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna. Mängudes tunnetab laps sügavamalt ümbritsevat maailma, õpib lahendama mitmesuguseid probleeme ja väljendama oma tundeid ja mõtteid sõnades. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet ja kogemusi. Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Laste mängu jaotatakse loovmängudeks ehk vabamängudeks ja reeglimängudeks ehk valmismängudeks.

Eeldatavad tulemused

1,5-2 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Mängib lühiajaliselt kõrvuti koos teise lapsega, jälgib tema tegevust.2. Õpib esemeid käes hoidma, pigistama, viskama, avama, üksteise sisse laduma jms.3. Matkib tegevusi, mida ta on vahetult näinud või kogenud. Nt söödab nukku või pühib põrandat.4. Mängib erinevate mänguvahenditega, kasutades ka asendusmänguasju.5. Mängib lühiajaliselt süžeelise mänguasjaga, nt autoga või nukuga. Hellitab ja hoiab süles nukku või pehmet lelu.6. Lapse mängudele on omane tegevuse kordus.
2-3 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Mängib mõnda aega koos teistega.2. Matkib igapäeva olukordasid. Mäng põhineb isiklikul kogemusel ja laps on võimeline igapäevaelus nähtut mängu üle kandma.3. Täidab osaliselt mängus talle tuttava täiskasvanu rolli (ema, arst, juuksur).4. Valib omale mänguks vajalikud mänguasjad ja suunamisel koristab need mängu lõppedes.5. Kasutab varem õpitud iseseisvalt mängulistest tegevustes (õppemängud).6. Mängib koos täiskasvanuga lihtsamaid lauamänge (loto, mosaiigi ladumine, doomino).7. Järgib koosmängus lihtsamaid reegleid.8. Suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu.
3-4 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Mängib paariti ja lühiajaliselt väikeses rühmas (2-4 last).2. Huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas.3. Osaleb loovtegevustes, rolli- ja võistlusemängudes, matkib iseloomulikke liikumist, häälightsusi jne.4. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.5. Laps julgeb algatada mängu, tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumiseks.

	<p>6. Ühendab üksikud mängulised toimingud ühtseks mänguliseks tegevuseks (nt toidu valmistamine, laua katmine, söömine).</p> <p>7. Rakendab mängudes tuttavaid kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.</p> <p>8. Saavutab mängukaaslastega kokkuleppe täiskasvanu abiga.</p> <p>9. Järgib lihtsaid mängureegleid.</p> <p>10. Laps mängib koos täiskasvanuga lauamänge (pildimängud, lotod, mosaiigid).</p>
4-5 aastane	<p>1. Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes ning täidab mängudes erinevaid rolle.</p> <p>2. Fantaseerib mängudes ja tegevustes.</p> <p>3. Lavastusmängudes annab edasi muinasjutu või kirjanduspala sünded, kasutades erinevaid väljendusvahendeid: intonatsioon, miimika, žest, poos, kõnnak, häälightsus.</p> <p>4. Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu, kasutades igapäevaelus saadud teadmisi ja kogemusi.</p> <p>5. Oskab valida mängu teemale vastavad vahendid.</p> <p>6. Järgib mängureegleid täiskasvanu abiga ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.</p> <p>7. Mängib iseseisvalt lihtsamaid lauamänge (loto, mosaiik, doomino).</p>
5-6 aastane	<p>1. Suudab mõnda aega mängida eakaaslastega väikeses rühmas.</p> <p>2. Naudib võistlusmänge ja võitmist.</p> <p>3. Mõistab ausa mängu reegleid, kuid samas üritab reegleid muuta ning neid vajadustega sobitada.</p> <p>4. Valib iseseisvalt mängu teema, lepib kokku rollide jaotuse, loob keskkonna ja arendab mängu sisu.</p> <p>5. Suhtleb rollist lähtuvalt – tegevused, kõne, intonatsioon jne.</p> <p>6. Mängib väikeses grupis erinevaid lauamänge.</p>
6-7 aastane	<p>1. Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.</p> <p>2. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.</p> <p>3. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.</p> <p>4. Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu.</p> <p>5. Täidab mängudes erinevaid rolle.</p> <p>6. Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.</p> <p>7. Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.</p> <p>8. Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.</p> <p>9. Oskab mängida erinevaid õppemänge (sõnalised, matemaatilised jne) ja lauamänge.</p>

3.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Eeldatavad tulemused

1,5-2 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi. Keskonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu.2. Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale (pilkupüüdvale) stiimulile või omadusele; sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam.3. Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistevustes jõudumööda (vahelduvas vormis.)4. Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse.5. Suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).6. Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub.7. Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.8. Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse- tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.9. Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.10. Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.11. Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu.12. Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.13. Naudib erinevate helide ja laulude kuulamist.
2-3 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.2. Laps mõistab ja tegutseb täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi.3. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel.4. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.5. Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.6. Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mäluilte nii mängus kui ka lihtsas rollimängus.

	<p>7. On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.</p> <p>8. Osaleb dialoogis.</p> <p>9. Jälgib lihtsaid lookesi.</p> <p>10. Eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest.</p> <p>11. Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest (liigub nagu tigu, jalga laskma, tühja juttu ajama).</p> <p>12. Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme omaduse või nimetuse järgi (suurused, värvused, geom. kujundid).</p> <p>13. Tal on ettekujutus arvu mõistest (vastuse leiab loendamise teel).</p> <p>14. Tal on ettekujutus värvuste nimetustest.</p> <p>15. Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks kõnet.</p> <p>16. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.</p> <p>17. Suudab keskenduda kuni 10 min.</p>
3-4 aastane	<p>1. Oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida.</p> <p>2. Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetä, kuid eeskujude toel.</p> <p>3. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.</p> <p>4. Hangib tänu keeleoskusele uut teavet, tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.</p> <p>5. Saab aru mõistatustest, lihtsamatest piltlikest väljenditest ja ütlustest.</p> <p>6. Järgib lihtsamaid reegleid.</p> <p>7. Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega.</p> <p>8. Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse alusel (leia suur punane ring, pruunid kassid jne).</p> <p>9. Keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.</p> <p>10. Saab aru arvu mõistest (vastuse leiab loendamise teel).</p> <p>11. Huvitub tähtedest.</p> <p>12. Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.</p> <p>13. Suudab keskenduda 10-15 minutit.</p>
4-5 aastane	<p>1. Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid vajab veel täiskasvanu abi.</p> <p>2. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga.</p> <p>3. Hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet, st ei väljenda ennast kõvahäälselt, vaid mõttes.</p> <p>4. Tegutseb koos teistega, teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.</p> <p>5. Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.</p> <p>6. Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümbolseid kui ka reaalseid esemeid ja objekte.</p> <p>7. Räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib.</p> <p>8. Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.</p> <p>9. Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda (loomi-linde, juurvilju-puuvilju jne).</p> <p>10. Saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest (loom-lammas-koduloom).</p>

	<p>11. Tal on ettekujutus numbritest (panen juurde, võtan ära), tähtedest ja sümbolitest.</p> <p>12. Omandab teadmisi kogemuste, mängu ja kõne kaudu.</p> <p>13. Tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.</p> <p>14. Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitselt lihtsamaid meeldejätmise viise erinevate meelte abil.</p> <p>15. Suudab keskenduda 15-20 min.</p>
5-6 aastane	<p>1. Plaanib oma igapäevategevusi ja seab eesmärgid.</p> <p>2. Püüab alustatud tegevused lõpetada.</p> <p>3. Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.</p> <p>4. Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.</p> <p>5. Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.</p> <p>6. Kasutab sidusat kõnet (lauses sidesõnu, küsivaid sõnu).</p> <p>7. Tema dialoog on suunatud rohkem iseendale.</p> <p>8. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.</p> <p>9. Saab aru asjade suhetest ja omadustest.</p> <p>10. Saab aru asjade ajalis-ruumilisest järjestusest.</p> <p>11. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka tuttavates olukordades.</p> <p>12. Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, (jätab meelde pigem emotsioonide toel ning erinevate meelte abil), teadvustab kordamise vajadust.</p> <p>13. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.</p>
6-7 aastane	<p>1. Organiseerib ja planeerib oma igapäevaseid tegevusi.</p> <p>2. On suuteline kestvamaks tahtepingutuseks, tegutseb sihipärasemalt ja lõpetab alustatud tegevused.</p> <p>3. Reguleerib oma emotsioone ja käitumist kõne abil.</p> <p>4. Tegutsedes toetub tema tegevusele antavale tagasisidele.</p> <p>5. Orienteerub oma teadmistes, kasutades varasemaid teadmisi ja kogemusi uute teadmiste omandamisel.</p> <p>6. Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.</p> <p>7. Osaleb erinevates mänguliikides ja järgib reegleid.</p> <p>8. Loob uusi seoseid eeskju, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu.</p> <p>9. Kasutab arutlevat dialoogi eakaaslastega suheldes.</p> <p>10. Tahab väga suhelda, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu.</p> <p>11. Teab ja kasutab tähti, numbreid, sümboleid.</p> <p>12. Kirjutab etteütlemissel järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ja teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid.</p> <p>13. Kasutab meelde jätmiseks kordamist.</p> <p>14. Suhtub õppimisse positiivselt- tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.</p> <p>15. Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi.</p>

3.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest. Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Eeldatavad tulemused

1,5-2 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.2. Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.3. Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid ta tajud on enesekeskne.4. Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.5. Teab oma ees ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.6. Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.7. Reageerib sõltuvalt situatsioonile ja ümbritsevate inimeste käitumisele.8. Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi“, „Ära tee!“ jne.9. Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.10. Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.11. Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.
2-3 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Saab aru, et inimestel võivad olla temast erinevad tunded ja emotsioonid.2. Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja kaitseb oma <i>mina</i>.3. Tema enesekindlus on kõikum, vajab enesekindluse saavutamiseks turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid (võib karta tundmatuid ja uusi asju).4. Tahab ise otsustada ja ise tegutseda.5. Meeldib täiskasvanuga koos tegutseda.6. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos, kuid tegutseb teiste lastega veel ka kõrvuti, neid lihtsalt jälgides.7. Jagab mõnikord oma asju ka teistega.8. Algatab suhtlemist teise lapse või täiskasvanuga.9. Täidab lasteaia päevakava õpetaja suunamisel.10. Järgib sotsiaalseid reegleid (tänamine, palumine, tervitamine, hüvastijätt...).11. Jäljendab täiskasvanute igapäevaelu rolle ja tegevusi.
3 -4 aastane	<ol style="list-style-type: none">1. Väljendab suuliselt lihtsamaid emotsioone, soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.2. Tahab olla iseseisev (, kuid sageli ei ole enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust).3. Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), on kujunenud tualetiharjumused.4. Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.5. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid.6. Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.7. Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.

	<p>8. Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.</p> <p>9. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes.</p> <p>10. Saab aru lihtsamatest sotsiaalsetest reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses, püüab täita rühmareegleid.</p> <p>11. Laps õpib, kuidas toime tulla tugevate tunnetega.</p>
4-5 aastane	<p>1. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.</p> <p>2. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.</p> <p>3. Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning mõistab, milleks ta on võimeline.</p> <p>4. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.</p> <p>5. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.</p> <p>6. Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.</p> <p>7. Jälgib reeglite täitmist teiste poolt.</p> <p>8. Kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.</p> <p>9. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.</p>
5-6 aastane	<p>1. Laps oskab arvestada teiste arvamuste ja kriitikaga.</p> <p>2. Tahab näidata oma uusi oskusi.</p> <p>3. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.</p> <p>4. Seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia.</p> <p>5. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.</p> <p>6. Kujunevad esimesed sõprussuhted.</p> <p>7. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.</p> <p>8. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.</p> <p>9. Oskab reegleid teistele selgitada.</p>
6-7 aastane	<p>1. Vastutab oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest.</p> <p>2. On endiselt tundlik ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes – soovib, et kõik õnnestuks ning tahab kõigile meeldida.</p> <p>3. Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende erinevaid väljendusi.</p> <p>4. Püüab kontrollida oma emotsioone ja käitumist.</p> <p>5. Oskab teistega arvestada ning loob sõprussuhteid.</p> <p>6. Hoolib väiksematest ja vajadusel aitab neid.</p> <p>7. Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.</p> <p>8. Osaleb rühmareeglite kujundamisel ja järgib rühmas kehtivaid reegleid.</p> <p>9. Hakkab arutlema eetiliste probleemide üle (nt hea ja halb).</p> <p>10. Tugevalt on arenenud õiglustunne ning vastumeelsus valetajate suhtes.</p> <p>11. Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.</p> <p>12. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.</p>

4. ÕPPE– JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADE SISU JA EESMÄRGID NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng.:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) eesti keel kui teine keel;
- 4) matemaatika;
- 5) muusika;
- 6) liikumine;
- 7) kunst.

4.1 Valdkond MINA JA KESKKOND

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele, jäätmed;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järelt tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

VALDKOND/ TEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
SOTSIAALNE-KESKKOND						
MINA	<p>1. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.</p> <p>2. Osutab küsimisel endale peeglis või fotol.</p>	<p>1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime.</p> <p>2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</p> <p>3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab seda sõrmedel.</p>	<p>1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo.</p> <p>2. Teab, kas ta on poiss või tüdruk.</p> <p>3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab seda sõrmedel.</p>	<p>1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo.</p>	<p>1. Tutvustab ja kirjeldab iseennast.</p> <p>2. Teab enda kohustusi ja õigusi.</p> <p>3. Oskab rääkida oma huvialadst.</p>	<p>1. Oskab end tutvustada.</p> <p>2. Teab oma kohustusi ja õigusi.</p> <p>3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.</p>
PEREKOND JA SUGULASED	<p>1. Nimetab (või osutab) küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.</p> <p>2. Laps tunneb ära oma perepildi.</p>	<p>1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.</p> <p>2. Teab õdede ja vendade nimesid.</p>	<p>1. Ütleb küsimisel oma vanemate ja õdede vendade eesnimed.</p>	<p>1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi; pereliikmete nimed ja perekonnanimed).</p>	<p>1. Kirjeldab oma perekonda, teab pereliikmete nimesid ja perekonnanimesid.</p> <p>2. Oskab kirjeldada oma pereliikmete huvialasid.</p>	<p>1. Teab omapereliikmeid ja lähisugulasi (vanavanemad, tädid, onud).</p> <p>2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.</p> <p>3. Jutustab oma vanavanematest.</p>

KODU		<p>1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.</p>	<p>1. Nimetab oma kodu asukoha: linnas, maal.</p> <p>2. Nimetab pereliikmete koduseid tegevusi.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.</p> <p>2. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi).</p> <p>3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu.</p> <p>2. Nimetab oma kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi, küla).</p> <p>3. Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.</p> <p>2. Teab kodust aadressi ja vanemate telefoni.</p> <p>3. Kirjeldab peretraditsioone.</p>
LASTEAED	<p>1. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.</p> <p>2. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC.</p>	<p>1. Oskab nimetada oma rühma nime.</p> <p>2. Suudab leida oma asjade kohad rühmas (kapp, voodi, käterätik).</p> <p>3. Nimetab rühmas olevaid esemeid.</p> <p>4. Ütleb küsimise korral kaaslaste, õpetaja ja assistentide nimed.</p>	<p>1. Oskab nimetada oma rühma nime, rühmakaaslaste ja õpetajate ning assistentide nimesid.</p> <p>2. Oskab kirjeldada mänguvõimalusi rühmas.</p> <p>3. Oskab osutamise korral nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende vajalikkust.</p>	<p>1. Nimetab oma lasteaia nime.</p> <p>2. Oskab kirjeldada oma tegemisi ja mängu.</p> <p>3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi.</p> <p>4. Teab oma, vööra ja ühise tähendust.</p>	<p>1. Nimetab lasteaia nime.</p> <p>2. Kirjeldab oma tegevusi ja mängu.</p> <p>3. Teab lasteaiatöötajaid ja nende nimesid.</p> <p>4. Teab rühmareegleid.</p>	<p>1. Teab lasteaia aadressi.</p> <p>2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.</p> <p>3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.</p>

KOOL						<p>1. Teab kooli kui õppimise kohta.</p> <p>2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.</p>
AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD	<p>1. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).</p> <p>2. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmise).</p> <p>3. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.</p>	<p>1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.</p> <p>2. Matkib lihtsaid töövõtteid.</p> <p>3. Asetab (juhiseid kuulates) töövahendid kokkulepitud kohta.</p>	<p>1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.</p> <p>2. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget).</p> <p>3. Jäljendab ettenäitamisel lihtsaid töövõtteid.</p> <p>4. Korrastab enne uue tegevuse alustamist eelneva koha.</p>	<p>1. Oskab nimetada vanemate ameteid.</p> <p>2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas.</p> <p>3. Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid.</p> <p>4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.</p>	<p>1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid.</p> <p>2. Selgitab vestluses enimtuntud ametite (arst, tuletõrjuja, õpetaja jne) vajalikkust.</p> <p>3. Osaleb oma mängu- ja töökoha korrastamisel.</p>	<p>1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid.</p> <p>2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust.</p> <p>3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.</p> <p>4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes.</p> <p>5. Selgitab raha otstarvet.</p>

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS	1. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.	<p>1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm).</p> <p>2. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.</p>	<p>1. Nimetab riigi nime, kus ta elab.</p> <p>2. Tunneb ära Eesti lipu, nimetab selle värvid.</p> <p>3. Tunneb ära Eesti rahvuslinnu ja -lille.</p>	<p>1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.</p> <p>2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.</p> <p>3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid).</p> <p>2. Kirjeldab, mida koduvalla/linna lipul on kujutatud.</p> <p>3. Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille.</p> <p>4. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.</p>	<p>1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi).</p> <p>2. Teab koduvalla /-linna sümboleid.</p> <p>3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta.</p> <p>4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.</p> <p>5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli.</p> <p>6. On valmis suhtlema teisest rahvusest lastega.</p> <p>7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).</p>
---------------------------------	--	---	---	---	--	--

	1,5 – 2 AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
TÄHTPÄEVAD; PÜHAD JA KOMBED	1. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).	1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). 2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	1. Laps nimetab tähtpäevi oma peres. 2. Laps nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (nt kadripäev, mardipäev, vastlapäev). 3. Osaleb eakohasel viisil täiskasvanu juhendamisel pühadega ja rahvakalendri tähtpäevadega seotud tegevustes (ruumide kaunistamine, esinemine).	1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlapäev, mardi- ja kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	1. Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. 2. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise süüdnud (nt kama, hapukapsad, verivorst).	1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm). 4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).

<p>ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID</p>	<p>1. Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (nt räägime vaikselt häälega).</p> <p>2. Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).</p> <p>3. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu suunamisel oma käitumist.</p>	<p>1. Teab mõiste hea ja paha tähendust.</p> <p>2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.</p>	<p>1. Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust.</p> <p>2. Järgib kokkulepituid rühmareegleid ja kasutab üldtuntuid viisakusreegleid.</p> <p>3. Teab ja kasutab lihtsamaid lauakombeid.</p>	<p>1. Teab mõistete õige ja vale tähendust.</p> <p>2. Teab üldtuntud viisakusreegleid.</p> <p>3. Tunneb ja järgib lauakombeid.</p>	<p>1. Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.</p> <p>2. Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.</p> <p>3. Järgib üldtuntud käitumis- ja viisakusreegleid.</p> <p>4. Järgib lauakombeid.</p>	<p>1. Teab mõistete ausus ja austus tähendust ning oskab vastavalt käituda.</p> <p>2. Oskab jälgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).</p> <p>3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.</p>
<p>SÕPRUS, ABIVALMIDUS, HOOLIVUS, TÄHELEPANELIKKUS, EMPAATIA, EMOTSIONAALNE TURVALISUS</p>	<p>1. Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime.</p> <p>2. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.</p>	<p>1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.</p> <p>2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.</p> <p>3. On abivalmis kaaslaste suhtes. Oskab kaaslast aidata, kui on</p>	<p>1. Küsimisel selgitab, kes on sõbrad.</p> <p>2. Loob lühiajalisi sõprussuhteid.</p> <p>3. Märkab ja lohutab omaalgatuslikult kaaslast.</p>	<p>1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.</p> <p>2. Oskab sõpra lohutada ja abistada.</p> <p>3. Oskab andeks anda ja leppida.</p> <p>4. Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada.</p>	<p>1. Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru.</p> <p>2. Loob püsivaid sõprussuhteid.</p> <p>3. Oskab käituda tähelepanelikult oma kaaslastega, vanematega.</p>	<p>1. Oskab luua ja hoida sõprussuhteid; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla.</p> <p>2. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.</p>

		palutud (nt taskurätikut ulatada).	4. Oskab andeks paluda. 5. Kuulab lühiajaliselt kaaslast.	5. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure).	4. Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil, fotol) emotsioone (hirm, viha, üllatus, rõõm).	3. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt). 4. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.
ERINEVUSTESSE SUHTUMINE		1. Laps teeb vahet lapsel ja täiskasvanul (suurel ja väikesel).	1. Kirjeldab küsimisel inimeste erinevust (nt kasv, juuksed, prillid).	1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, kargud, kuuldeaparaat).	1. Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt Näitan üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida). 2. Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.	1. Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused. 2. Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. 3. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 4. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

<p>TERVISE VÄÄRTUSTAMINE</p>	<p>1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.</p>	<p>1. Peseb ja kuivatab käsi ja nägu ning teab selle vajalikkust. 2. Saab aru, kui riided/püksid on märjad.</p>	<p>1. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna. 2. Selgitab, miks peab ennast pesema ja kammima.</p>	<p>1. Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).</p>	<p>1. Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. 2. Teab, et suitsetamine sh passiivse suitsetamine (viibimine tubakasuitsulises ruumis) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist. 3. Selgitab, miks igal lapsel on oma hügieenitarbed.</p>	<p>1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). 3. Teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist.</p>
<p>HAMMASTE TERVIS</p>	<p>1. Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalike vahenditele (hambahari ja hambapasta).</p>	<p>1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.</p>	<p>1. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine). 2. Teab hammaste hooldamise vahendeid.</p>	<p>2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).</p>	<p>1. Selgitab, miks tekivad hambaaugud. 2. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).</p>	<p>1. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.</p>

			3. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.			
TERVISLIK TOITUMINE	1. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.	1. Nimetab toiduaineid. 2. Oskab taldrikut leida nt porgandi, kartuli, herne jne.	1. Nimetab toiduaineid. 2. Oskab nimetada ja mõistab maitseomadusi (magus, hapu, kibe, mõru, soolane). 3. Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid tervislikke toite (nt erinevad smuutid, salatid, võileivad, küpsetised).	1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. 2. Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid tervislikke toite (nt erinevad smuutid, salatid, võileivad, küpsetised).	1. Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga või kartuliga, veerand liha või kalaga). 2. Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima saame piimast, leiba teraviljast jm).	1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
INIMKEHA TUNDMINE	1. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvale.	1. Osutab küsimise korral peale, kätele, sõrmedele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele, kaelale, seljale ja põlvedele. 2. Küsimisel vastab, kas on poiss või tüdruk	1. Nimetab erinevaid kehaosi. 2. Kirjeldab küsimisel, mille poolest on inimesed erinevad (kasv, juuksed)	1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1. Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmine, nägemine, haistmine, maitmine).	1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne. Teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.

<p>OHUTUS JA TURVALISUS (VAATA KA LIIKLUSOHUTUS)</p>	<p>1. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.</p> <p>2. Oskab vahet teha kuumal ja külmal. Saab aru, et kuum on ohtlik.</p>	<p>1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).</p> <p>2. Oskab vahet teha kuumal ja külmal. Saab aru, et kuum on ohtlik.</p>	<p>1. Laps õpib ohte märkama ja teadvustama.</p> <p>2. Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, veekogud, ravimid, käärid, loomade ja putukate hammustused).</p> <p>3. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.</p> <p>4. Teab ja julgeb õnnetuse korral teavitada täiskasvanut.</p>	<p>1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (trepp, rõdu, aken, kuum toit/vedelik, tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).</p> <p>2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mängimine tänaval, ehituspaikades, ujumine täiskasvanu järelvalveta, rattasõit kiivrita).</p> <p>3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.</p> <p>4. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.</p>	<p>1. Nimetab hädaabinumbri 112.</p> <p>2. Oskab nimetada ohtlikke kohti kodukohas (tiik, sõidutee, mets jm), ning teab, kuidas seal käituda.</p> <p>5. Kasutab terariistu ohutult.</p>	<p>1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud).</p> <p>2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates olukordades ja situatsioonides.</p> <p>3. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.</p> <p>4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohtuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane).</p> <p>5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna</p>
--	--	---	---	--	---	---

						linnas/maal või metsas.
LOODUSKESKKOND						
KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED, PUTUKAD	<p>1. Leiab loodusest ja pildilt puu, lille, muru, seene, vee, pilve, päikese ja osutab küsimisel neile.</p> <p>2. Osutab küsimisel tuntumatele kodu- ja metsloomadele (nt kass, koer, jänes).</p> <p>3. Osutab küsimisel linnule, kalale ja konnale.</p> <p>4. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.</p> <p>2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.</p> <p>2. Matkab koos õpetajaga looduses.</p> <p>3. Märkab, kuulab ja tunneb ära erinevaid loodushääli (linnu- ja loomahääled, helid ümbritsevast keskkonnast).</p> <p>4. Nimetab seene osadena kübara ja jala.</p>	<p>1. Matkab koos õpetajaga looduses.</p> <p>2. Märkab, kuulab ja tunneb ära erinevaid loodushääli (linnu- ja loomahääled, helid ümbritsevast keskkonnast).</p> <p>3. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri).</p> <p>4. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.</p>	<p>1. Matkab koos õpetajaga looduses.</p> <p>2. Oskab nimetada kodukoha metsloomi, putukaid, puid, taimi, lilli ja neid kirjeldada.</p> <p>3. Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri).</p>	<p>1. Matkab koos õpetajaga looduses.</p> <p>2. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid.</p> <p>3. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.</p>

<p>LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG</p>	<p>1. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).</p>	<p>1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. 2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).</p>	<p>1. Kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja eluviise (rebane elab urus). 2. Nimetab linnu kehaosi (pea, nokk, tiivad).</p>	<p>1. Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.</p>	<p>1. Nimetab erinevate loomade seast (ka põhja- ja lõunamaa-loomade) need, kes elavad Eestis. 2. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. 3. Nimetab tuntumaid paigalinde ja rändlinnu liike (pääsuke, kuldnokk).</p>	<p>1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).</p>
<p>PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG</p>	<p>1. Osutab küsimisel putukale.</p>	<p>1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).</p>	<p>1. Nimetab putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).</p>	<p>1. Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.</p>	<p>1. Nimetab 4-5 putukat, teab nende elupaiku ja välimust.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.</p>
<p>TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG</p>	<p>1. Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.</p>	<p>1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. 2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.</p>	<p>1. Kirjeldab, mida tuttavatest puu- ja köögiviljadest valmistada saab. 2. Eristab okaspuid lehtpuudest.</p>	<p>1. Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.</p>	<p>1. Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). 2. Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm).</p>	<p>1. Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu,</p>

			3. Teab, et talvel on lehtpuud raagus.		3. Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu).	pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).
ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES	1. Osutab küsimisel päikesele ja kuule.	1. Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).	1. Selgitab öö ja päeva erinevust. 2. Teab taevakehi Kuu ja Päike.	1. Eristab ning nimetab päeva ja ööd (iseloomustab neid ja seostab taimede ja loomade tegevusega).	1. Teab ööpäeva osasid (hommik, päev, õhtu, öö) ja seostab inimeste, loomade ja taimede tegevusega).	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED	1. Teab mõisteid soe ja külm. 2. Tunneb ära mõne tegevuse/töö, mida teevad loomad/inimesed erinevatel aastaegadel.	1. Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).	1. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). 2. Kirjeldab küsimisel, et suvel on soe ja talvel külm. 3. Teeb juhendamisel lihtsamaid loodusvaatlusi lasteaia õuealal või lähipiirkonnas erinevatel aastaegadel.	1. Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada. 2. Teeb juhendamisel lihtsamaid loodusvaatlusi lasteaia õuealal või lähipiirkonnas erinevatel aastaegadel.	1. Teab ja oskab kirjeldada aastaaegu. 2. Oskab nimetada inimeste tegevusi erinevatel aastaegadel. 3. Nimetab muutusi looduses erinevatel aastaegadel (lehed langevad, lompidele tuleb jää, lumi sulab jm).	1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, rannas päevitamine, veekogudes

			4. Tutvub inimeste tegevustega erinevatel aastaegadel ja võtab aktiivselt osa lasteaia õuealal olevatest koristustöödest ja tegemistest (Nt talvel - lume rokimine; kevadel- seemnete külvamine jne).			ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).
ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKU- NÄHTUSED	1. Osutab küsimisel veele ja lumele. 2. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihasadu, tuule puhumist).	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab). 2. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.	1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	1. Nimetab ilmastikunähtusi erinevatel aastaegadel.	1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS		1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.	1. Teab, miks õhk, vesi ja päike on inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.	1. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele,

TAIMEDELE NING LOOMADELE				2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, inimesele ja loomadele.		loomadele ja inimestele.
INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG	<p>1. Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).</p> <p>1. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.</p>	<p>1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.</p> <p>2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.</p>	<p>1. Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata.</p> <p>2. Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.</p> <p>3. Käitub loodushoidlikult (vee ja elektri säästmine).</p> <p>4. Viskab oma prahi prügikasti.</p>	<p>1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi).</p> <p>2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutada toast lahkudes tuli).</p> <p>3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.</p> <p>4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi.</p> <p>5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.</p>	<p>1. Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.</p> <p>2. Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada.</p>	<p>1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.</p> <p>2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.</p> <p>3. Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha.</p> <p>4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata.</p> <p>5. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida</p>

						<p>lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi).</p> <p>6. Soovib osaleda looduse korrastamises.</p>
JÄÄTMED	<p>1. Juhendamisel viskab prügi selleks ettenähtud kohta.</p> <p>2. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p>	<p>1. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.</p> <p>2. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p>	<p>1. Teab, mis on prügi, kuidas see tekib ning põhjendab, miks visatakse praht prügikasti.</p> <p>2. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p> <p>3. Tutvub prügi sorteerimise põhimõtetega.</p>	<p>1. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.</p> <p>2. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada kodust prügi sorteerimist, teab, milleks see on vajalik.</p> <p>2. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p>	<p>1. Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid).</p> <p>2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.</p> <p>3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).</p> <p>4. Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.</p>
TEHISKESKKOND						
EHITISED	<p>1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia.</p>	<p>1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning</p>	<p>1. Nimetab maja osi.</p>	<p>1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve,</p>	<p>1. Oskab nimetada kodukoha erinevaid ehitisi.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada</p>

	2. Oskab osutada maja osadele.	tuttavad teenindusasutused.	2. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi. 3. Nimetab küsimisel erinevaid ruume lasteaias (saal, rühmaruum, tualett, köök).	ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. 3. Oskab kirjeldada lasteaias õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	2. Kirjeldab kodumaja, kõrvalhooneid ja teab nende otstarvet. 3. Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale.	kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). 4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).
KODUMASINAD	1. Oskab osutada küsimise korral pesumasinale, kellale, telerile jne.	1. Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm)	1. Nimetab kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm) ning teab nende otstarvet.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat, teab nende otstarvet ja ohte.	1. Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad,

						võivad lisanduda põllutöomasinad).
SÕIDUKID	1. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähendust. 2. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet).	1. Nimetab eriotstarbelisi sõidukeid ja kirjeldab neid. 2. Käitub reeglitekohaselt ühissõidukis.	1. Käitub reeglitekohaselt ühissõidukis.
LIKLUSOHUTUS, LIKLUSMÄRGID, VALGUSFOOR JA TÄNAVA ÜLETAMINE	1. Vaatab täiskasvanu osutamisel valgusfoori, tutvub värvidega (punane, kollane, roheline).	1. Teab liiklusmärkide vajalikkust (aitavad ohutult liigelda). 2. Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline). 3. Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.	1. Teab mõnda liiklusmärki. 2. Tutvub jalakäija esmaste ohutu liiklemise reeglitega. 3. Selgitab, miks sõiduteedel on ülekäigurajad ja valgusfoorid.	1. Teab liiklusmärkide tähendusi. 2. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust. 3. Teab, kuidas sõiduteed ületada. 4. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval). 5. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.	1. Teab liiklusmärkide tähendusi ja käitumist vastavalt märgile. 2. Teab valgusfoori tulede tähendust ja tulede süttimise järjekorda. 3. Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid. 4. Selgitab, kuidas sõiduteed ületada reguleeritud ja	1. Teab, kuidas käituda ühissõidukist ja autost väljudes. 2. Teab üldtuntuid liiklusmärke jalakäiatele ja ratturitele. 3. Teab, kuidas ja kus jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga ja rulluisudega sõita.

					<p>reguleerimata ristmikul.</p> <p>5. Teab, kus tohib sõiduteed ja tänavat ületada, oskab teha seda iseseisvalt.</p> <p>6. Järgib liiklusreegleid tuttavas keskkonnas.</p>	<p>4. Kirjeldab võimalikke ohte liikluses.</p> <p>5. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.</p> <p>6. Teab, kuidas ületada ristmikku.</p> <p>7. Teab liiklemise erinevusi maal ja linnas.</p> <p>8. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.</p>
<p>OHUTUST SUURENDAVAD VAHENDID: HELKUR; TURVATOOL JA TURVAVÖÖ; RULLUISKUDE, RULA JA RATTATURVAVARUSTUS</p>	<p>1. Teab helkuri kasutamise vajalikkusest.</p> <p>2. Tutvub ja harjub vajaliku turvavarustusega.</p>	<p>1. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.</p> <p>2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).</p>	<p>1. Põhjendab helkuri kandmise vajadust.</p> <p>2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).</p>	<p>1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis.</p> <p>2. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.</p>	<p>1. Teab, miks ja kuidas tuleb kanda helkurit.</p> <p>2. Teab, kuidas kinnitada sõidukis turvavööd.</p> <p>3. Teab, et rattaga sõites on vaja kanda kiivrit.</p>	<p>1. Teab, kuhu kinnitada helkurribad ja helkur.</p> <p>2. Oskab kinnitada turvavööd autos ja bussis.</p> <p>3. Teab kergliiklusvahendite (tõukerattaga jalgrattaga, rulluiskudega) sõitmise turva-</p>

						varustuse kasutamise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnuki kaitsmed).
VIRTUAAL KESKKOND						<p>1. Laps tutvub robotiliste digivahenditega, mis mitmekesistavad õppetööd.</p> <p>2. Laps loetleb digivahendite kasutamisega seotud riske ja võimalusi.</p>

4.2 Valdkond KEEL JA KÕNE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides õppe- ja vabategevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, meetodeid jmt.

	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
SUHTLEMINE	<p>1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.</p> <p>2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.</p> <p>3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.</p> <p>4. Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.</p>	<p>1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga*.</p> <p>2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).</p> <p>3. Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga</p> <p>4. Mõistab¹ teksti*, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.</p> <p>5. Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.</p>	<p>1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.</p> <p>2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega ühistegevustes.</p> <p>3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.</p> <p>4. Kommenteerib enda ja kaaslase tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.</p> <p>5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.</p> <p>6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.</p>	<p>1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt miks ta nii tegi? Kuidas teha?).</p> <p>2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.</p> <p>3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid</p> <p>4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti* ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.</p> <p>5. Annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanute suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.</p>	<p>1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt kus ja kellega sa elad? Kas sul on lapsi?).</p> <p>2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.</p> <p>3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega.</p> <p>4. Annab edasi kuuldud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.</p> <p>5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.</p> <p>6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega „ja siis“, „siis“, „ja“.</p> <p>7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p>	<p>1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine) sõltuvalt suhtluseesmärk.-st</p> <p>2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).</p> <p>3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe.).</p> <p>4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.</p> <p>5. Tuletab mõttelüngaga* tekstis iseseisvalt puuduvat info.</p> <p>6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnedes</p>

				6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus ja pühapäeval). 7. Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi 8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.		ehk valjult kõneldes tuttavaid tegevusi). 7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). 8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
GRAMMATIKA	1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o <i>Mikk tahab õue minna</i>). 2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre). 3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu	1. Mõistab ² ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-sõnalisi lihtlauseid. 2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme 3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!) 4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme	1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*. 2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidesõnad ja, aga). 3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).	1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid*. 2. Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt söödud – söönud) 3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem). 4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin). 5. Ühildab sõnu arvus (kaks karu söövad/karud söövad) ja käändes	1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini). 2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile. 3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).	1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevad (nt olev kääne: arstina). 2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni). 3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).

	<p>juhuslikult 2-3 vormis.</p> <p>4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).</p>	<p>(nt sõidab, laulavad).</p> <p>5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i>tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).</p>		<p>(ilusale lillele; punase palliga)</p> <p>6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel).</p>		<p>4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga-sead).</p> <p>5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (... , sest ...), tingimust (kui ..., siis), eesmärki (... , et ...).</p>
SÕNAVARA	<p>1. Kasutab oma kogemustega seotavaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.</p> <p>2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii).</p> <p>3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.</p>	<p>1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</p> <p>2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.</p> <p>3. Kasutab kõnes värvust, suurst jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.</p> <p>4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi</p>	<p>1. Mõistab³ ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liignimetusi (nt kuusk, kask – puud; tuvi, kajakas – linnud).</p> <p>2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool).</p> <p>3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmuks, kelgumägi) ja tuletisi* (täpiline, laulja).</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas).</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).</p> <p>3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö).</p> <p>4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (eile, täna, homme).</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab).</p> <p>3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).</p> <p>4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab; sõidab – sõidutab).</p>	<p>1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke).</p> <p>3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust</p>

		(nt lapsed, riided). 5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.		või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	5. Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).	iseloomustavaid sõnu. 4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu (nt vihm+vari, piisk, pilv, keep) 5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast). 6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).
HÄÄLDAMINE	1. Hääldeb õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. 2. Hääldeb sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l. 3. Proovib teha kaasa /järgi ette näidatud	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. (häälikuid sõnas õiges järjekorras) 2. Hääldeb õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühend.-d (nt –nt, -lt, -mp jne).	1. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid. 2. Hääldeb õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu. 3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades.	1. Kordab järele ja hääldeb ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. 2. Teeb järgi ette näidatud artikulatsiooni-harjutusi.	1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. 2. Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad). 3. Teeb järgi ette näidatud artikulatsiooni-harjutusi.

	artikulatsiooni-harjutusi.	3. Teeb järgi ette näidatud artikulatsiooni-harjutusi.	3. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid (välja arvatud r) 4. Teeb järgi ette näidatud artikulatsiooni-harjutusi.	4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan). 5. Teeb järgi ette näidatud artikulatsiooni-harjutusi.		
KIRJALIK KÕNE	1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna mõtlemise pildi kohta.	1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass – kass, pall – sall, tuba – tuppa), osutades pildile või objektile. 4. Laps kuuleb häälikuid	1. Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise* järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Laps eristab sõnas nii algushäälikut 3. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 4. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliatsiga.	1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites). 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).	1. Häälleb täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid* kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, sõna sees) häälikuühendita sõnas. Nt: muna, kana, nina, mesi jne. 3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli – kolli (III v); koli – kolli (II v); koli – kooli (III v); koli – kooli (II v)). 4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. 2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita)* ja eksib sageli. 3. Häälleb õigesti 2 ja enamsilbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu (nt tigu, tibu, siga). 4. Kirjutades märgib õigesti 2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen koli). 5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi

		lihtsamates sõnades (nt muna, soe, sai, ema, isa, mesi, nina)				teistest pikemat häälikut. 6. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool; linna (III v) – lina; tibu – tippu). 8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.
--	--	---	--	--	--	---

Selgitused

¹ **Mõistab**, st laps vastab küsimustele, osutab sobivale pildile, valib sobiva(d) pildi(d).

² **Mõistab**, st laps osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti kuulnud korralduse järgi.

³ **Mõistab**, st laps osutab või rühmitab kuulnud sõnale vastavaid objekte ning pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

* **Suhtlemine** haarab keelekasutust suhtluskorras, sh tekstiloomet (jutustamine) ja teksti mõistmist (kuulamist) oskusi.

* **Tekst** – tekstiks võib pidada igat ütlust, arenenud kõne puhul kindla alguse ja lõpuga sõnumit. Tekst võib olla suuline (nt täiskasvanu kommentaarid, jutustus) või kirjalik (loetav või kirjutatav tekst).

* **Mõttelünk** (tekstis) – info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille laps tuleb ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

* **Olupilt** – pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra üht hetke.

* **Lause ja lausung** – lause on kirjakeele, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, lihtlause kui ka liitlause.

Arengutulemuste kirjeldamisel on grammatika teema puhul kasutatud terminit lause. Kuna koolieelses eas loovad lapsed ise peamiselt suulisi tekste, siis on suhtlemise teema puhul kasutatud terminit lausung.

* **Koondlause** – lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt Ema otsis poest saia, leiba ja võid.

* **Rindlause** – liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärsed. Osalused on ühendatud sidesõnadega või asetsevad lihtsalt kõrvuti, nt Me lähme emmega poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto, aga minul on punane. Magame ära ja siis tulebki sünnipäev.

* **Põimlause** on liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest. Põimlausega väljendatakse erinevaid tähenduslikke suhteid. Tabelis on mainitud järgmisi tüüpe: **põhjuslause**, nt Torn läks katki, sest koer astus sellele peale; **eesmärklause**, nt Me peame kiiresti jooksuma, et bussi peale jõuda; **tingimuslause**, nt Kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa.

* **Tuletis** – sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (nt kurb + -lik = kurblik; tantsima + -mine = tantsimine).

* **Kategooria** – tähenduslikult seotud sõnade rühm, nt kategooriasse linnud kuuluvad vares, tuvi, pääsuke, tihane jne.

* **Kirjalik kõne** – haarab nii lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamist kui ka lastekirjanduse tutvustamist.

* **Häälimine** – üsna sujuv häälikhaaval hääldamine.

* **Rõhutatud hääldamine** – täiskasvanu venitab otsitavat häälikut kõnes.

* **Abivahendid häälimisel või lauseanalüüsil** – lause sõnalise ja sõna häälikkoostise materialiseerimisel kasutatakse näiteks nuppe, klotse, nööpe.

* **Aimamisi ehk järgneva kontrollita lugemine** – algaja lugeja ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata.

* **Häälikstruktuuri märkimine kirjutamisel** – laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega

Häälikuanalüüsiks sobivad sõnaderühmad:

- 1) suu, uur, onn, luu, aas, vöö, uss, tee;
- 2) sai, sau, nui, aur, õis, õun, ema, isa, aed, uba, auk, uim;
- 3) vaas, roos, viis, siil, nool, seen, riiv, vaal, riis, hiir, puur, tool, saag, luud, müür, mees, seep, kaas, piim, kiil, moon, viil, müür, rool, viil, liiv, hiir;
- 4) loss, tass, põll, lill, sall, vann, vurr, mull, linn, null, häll;
- 5) kell, vokk, häll, nupp, kass, kann, konn, kamm, tikk, sepp, sokk;
- 6) nõel, nael, koer, kaev, nõid, leib, laev, laud, pael;
- 7) muna, reha, hani, tüvi, pesa, mari, käsi, käru, tõru, taru, kana, nuga, tigu, aken, orav, neli, käbi, vile, lõvi, hani, taru, male, tuvi, võti, pipi, lumi, siga, tigu, pada;
- 8) silm, lehm, part, kits, kont;
- 9) klaas, kraana, trumm, sääsk, aabits;
- 10) värav, sinine, vagun, põder, tomat, redis, vares, sibul, redel, sõdur, sepik, ilves, mäger, vedur, katus, kalur, hernes, kamin, sirel;
- 11) eesel, põõsad, peegel, peenar, küülik, tuulik, käärid, kaamel, tiivad, suusad, moonid, leevike pääsuke, maasikas, küünal, roosa, tiiger, haamer, kiiver;
- 12) lammas, hammas, varras, lennuk, kinnas, kallur, lilled, sussid, vurrud, kelluke, silmad, tihane, varblane.

Tähtede/häälikute õpetamise põhimõtted:

- 1) lasteaias tutvustame lastele ainult eesti tähti, võõrtähtede õpetamine jääb koolile;
- 2) tähtede õpetamise järjekord: A, I, O, U, L, E, N, M, S, R, P, V, T, Õ, B, K, Ä, D, Ö, G, Ü, H, J;
- 3) J- hääliku õppimisel tuleb J- häälik häälida järgmise täishäälikuga kokku;
- 4) sulghäälikuid alates viiendast eluaastast õpetada paaris: tugev-nõrk, võrdlemise teel.

4.3 Valdkond EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtluses.

Sisu :

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) on oluline eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskust tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatada miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunata last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suheldes, luues selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korrata õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, siduda keeleõpet teiste tegevustega: liikumise, laulmise, käelise tegevuse, vaatlemise jm-ga;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtuda lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valida mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ette- ja ühislugemiseks;
- 7) rõhutada õige kõne mudelite kasutamist ning osutada vigadele delikaatselt, korrates sõna või fraasi korrektsena.

Mitte eesti-kodukeelega laste eesti keele õpe Kiiu Kiigepõnni lasteaias on korraldatud lõimitud tegevustena eesti keeles.

Õpetaja toetab muust keele- ja kultuurirühmast pärit last, kasutades teise keele õpetamise meetodikaid ning arvestades konkreetse lapse kultuuritausta, rahvuslikku eripära ja traditsioone.

Eesti keelt õpitakse üldjuhul kogu rühmaga plaanitud õppe- ja igapäevategevuste käigus. Oluline on rikastada lapse sõnavara ja arendada tema eestikeelset kõnet, lähtudes rühmas käsitletavatest projektiteemadest ning üldisest arengutasemest, et laps kohaneks võimalikult ruttu, saaks teda ümbritsevast kõnest aru ning võiks aktiivselt osaleda mängudes ja igapäevatoimingutes.

Laste arengut jälgides ja eeldatavaid tulemusi saavutades lähtub õpetaja eesti õppekeele rühma õppekava erinevate vanuseastmete valdkondade eeldatavatest tulemustest.

Hindamise põhimõtted:

Eesti keele kui teise keele õppes hinnatakse eelkõige protsesse: laste osalemist, aktiivsust ja kaasahaaratust.

Lapse eesti keele kui teise keele arengut hinnatakse eelkõige tema enda varasemate tulemustega võrreldes.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7-aastane laps:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid, mõistab neid ning kasutab oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib selle järgi;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid ja tuntud inimesi.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Üldteema	Esimene poolaasta	Teine poolaasta	Järgnev periood (kuni kooliminekuuni)
Kuulamine	<p>1. Tunneb huvi eesti keele vastu.</p> <p>2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla.</p> <p>3. Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele.</p> <p>4. Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.</p>	<p>1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.</p> <p>2. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära.</p> <p>3. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust.</p> <p>4. Mõistab esitatud küsimusi.</p> <p>5. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.</p> <p>6. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga.</p>	<p>1. Mõistab ette loetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu.</p> <p>2. Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid.</p> <p>3. Saab aru baassõnavara ulatuses.</p>
Kõnelemine	<p>1. Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid.</p> <p>2. Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu.</p> <p>3. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.</p> <p>4. Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob</p>	<p>1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides.</p> <p>2. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.</p> <p>3. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algetada ja lõpetada vestlust.</p> <p>4. Kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid.</p>	<p>1. Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel.</p> <p>2. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu.</p> <p>3. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi.</p> <p>4. Osaleb õppetöös aktiivselt.</p>

	kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.	5. Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.	5. Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses. 6. Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes.
Häälamine	Häälamine järele kuulnud sõnu.	Häälamine õpitud sõnu õigesti.	Häälamine uusi õpitud sõnu õigesti.
Eesti kultuuri tutvustamine	1. Tutvub Eesti rahvussümbolitega. 2. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab. 3. Tutvub Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevadega.	1. Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu. 2. Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.	Vt valdkondade „Keel ja kõne” ning „Mina ja keskkond” eeldatavaid tulemusi.

4.4 Valdkond MATEMAATIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid;
- 4) orienteerumine ajas ja ruumis.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatilisel kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE	1. Rühmitab esemeid mõne tunnuse järgi (suurus, pikkus).	1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks. 2. Leiab erinevate esemete hulgast: palju ja ühe. 3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>Mitu on?</i>	1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub /ei kuulu moodustatud hulka. 2. Rühmitab esemeid ühe etteantud tunnuse järgi (nt värvus, kuju, suurus). 3. Moodustab ühise tunnusega esemete paari (üks ühesesse vastavusse seadmisega). Saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju ehk võrdselt. 4. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 5. Tunneb numbreid 1, 2, 3.	1. Laps oskab näha ja nimetada 2-3 eseme ühist tunnust. (Suuna last küsimustega – mille poolest veel? ühekujulised, ühevärvilised, ühepikkused, ka ühelaiused) 2. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel 3. Võrdleb esemete hulka paaridesse seades ning osutab, mida on rohkem kui, vähem kui. 4. Loendab 6 piires ja oskab leida vastava arvu esemeid. 5. Tutvub arvudega 10ni.	1. Laps oskab moodustada ja võrrelda hulki <i>suuruse, kuju ja värvi</i> järgi. Oskab näha ja nimetada (3-5) eseme ühist tunnust. 2. Loendab 12 piires. 3. Tunneb numbreid 1-10 ja oskab leida vastava arvu esemeid. 4. Oskab nimetada antud arvule eelneva/järgneva arvu. 5. Paneb kokku kahe hulga esemeid ja liidab (1-5). 6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab (1-5). 7. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui).	1. Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (suurus, värvus, kuju). 2. Oskab võrrelda kaht esemete hulka, määrata hulga tunnust, rohkem, vähem, võrdselt. 3. Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada. 4. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). 5. Oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulgaga järgi.

ÜLDTEEMA	1,5 – 2 AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
SUURUSED JA MÕÕTMINE	1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur – väike).	1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur – väike).	1. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ja kasutab mõisteid.	1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam). 2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	1. Järjestab kuni 5 eset kõrguse, pikkuse ja laiuse järgi. 2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema – väiksema – sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades. 3. Hindab kaugust silma järgi. 4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. 5. Järjestab raskuse (2 eset) ja paksuse (1-5 eset) järgi.	1. Tunneb mõisteid pikk-lühike, kõrge-madal, lai-kitsas, paks-õhuke ja oskab neid järjestada (5 eset). 2. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid euro ja sent ning kasutab neid mängutegevuses. 3. Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöörvms).

ÜLDTEEMA	1,5 – 2 AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
GEOMEETRI- LISED KUJUNDID	1. Osutab ringile.	1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. 2. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ruutu ja ringi.	1. Kompimise – veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid sh eristab ringi, ruutu ja kolmnurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	1. Eristab ringi, kolmnurka, ruutu ja ristkülikut ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt. 2. Tunneb mõisteid ümmargune ja kandiline.	1. Tunneb ja nimetab ruutu, ristkülikut, kolmnurka ja ringi. 2. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. 3. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.	1. Tunneb ja nimetab kujundeid (<i>kolmnurk, ring, ruut ja ristkülik</i>) oskab <i>õelda mille poolest erinevad ruut ja ristkülik</i> . 2. Tunneb ja nimetab kehi (kuup, kera).
ORIENTEE- RUMINE AJAS		1. Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestlustes vm). 2. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi). 3. Eristab ööd ja päeva. (Matkib öö ja päeva tegevusi mängus).	1. Teab ööpäeva osi: hommik – päev – õhtu – öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile – täna – homme.	1. Laps oskab nimetada erinevaid ööpäevaosi (hommik, päev, õhtu, öö) ja teab nende järjekorda. 2. Tunneb nelja aastaaga. 3. Kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile, täna, homme. 4. Oskab nimetada nädalapäevi ja teab nende järjekorda. 5. Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.	1. Teab aastaegade, kuude ja nädalapäevade nimetusi ning teab enda sünnikuud ja –päeva. 2. Laps oskab nimetada erinevaid ööpäevaosi (hommik, päev, õhtu, öö) ja teab nende järjekorda. 3. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava. 4. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem.

ÜLDTEEMA	1,5 – 2 AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
ORIENTEE- RUMINE RUUMIS	1. Oskab ruumis liikuda vastavalt ettenähtud suunale. (<i>Toob õpetaja palve peale midagi osutatud kohast nt riiulilt.</i>)	1. Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-tagas.	1. Määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes: ülal – all; ees – taga (minu ees, minu taga jne).	1. Laps teab mõisteid üleval-all, ees-tagas, kõrval, kohal, sees. 2. Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga, olen tahvli ees). 3. Määrab vasakut ja paremat poolt.	1. Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: üleval, all, ees, taga, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal. 2. Suudab ruumis/öues juhendite järgi orienteeruda.	1. Orienteerub tasapinnalst paberil (üleval, all, keskel, äärel, nurgas, vasakul, paremal).
VÄRVUSED	1. Tutvub põhivärvidega (kollane, punane, sinine).	1. Tunneb ja osutab meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja lisaks roheline.	1. Tunneb ja nimetab kõiki põhivärvuseid (punane, kollane, sinine) ja lisaks roheline, roosa oranž, lilla, must, pruun.	1. Tunneb ja nimetab kõiki põhivärvuseid (punane, kollane, sinine) lisaks roheline, roosa, oranž, lilla, must, valge, pruun). 2. Võrdleb heledamaid ja tumedaid värvitoone.	1. Tunneb ja nimetab kõiki värvuseid (punane, kollane, sinine, roheline, must, valge, oranž, lilla, pruun) ja nende toone (hele/tume).	

4.5 Valdkond KUNST

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) kasutab tööriistu heaperemehelikult - hoolitseb nende heaolu eest (nt puhastab töövahendi) ning hoiab korda;
- 7) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) kaunistamine: pühadeks, rahvakalendri tähtpäevadega seoses jne;
- 4) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 5) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE	<p>1. Julgeb osaleda kunstitegevuses.</p> <p>2. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmides.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.</p> <p>2. Püüab jäljendada/matki ettenäidatud liigutusi individuaalselt või väikeses lastegrupis tegutsedes</p> <p>3. Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.</p> <p>4. Annab erineva pikkuse ja suunaga joonte nimetusi (nt lühike kriips – kass, pikem kriips – koer).</p> <p>5. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.</p>	<p>1. Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks.</p> <p>2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid</p> <p>3. Leiab ümbritsevas iseseisvalt tuttavat värvid ja kasutab neid oma töö tegemisel.</p> <p>4. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.</p> <p>5. Nimetab heledamaid ja tumedamaid värvitoone.</p>	<p>1. Suudab kujutada naturile lähedasi asju, inimesi (nt peajalgseid), objekte isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks.</p> <p>2. Valib tööks meeldivad värvid ning põhjendab oma valikut.</p> <p>3. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>4. Tunneb värve ja võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone.</p>	<p>1. Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaaegadest jm lähtuvalt.</p> <p>2. Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.</p> <p>3. Paigutab esemed jm kujutataval töö suurusuhetest lähtuvalt.</p> <p>4. Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, jooned, täpid, pintslivajutused).</p> <p>5. Pärast tööjuhiste kordamist segab ja heletumestab värve.</p>	<p>1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide tegemiseks.</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.</p> <p>3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.</p> <p>4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.</p> <p>5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).</p>

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
KUJUNDAMINE	<p>1. Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.</p> <p>2. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega.</p>	<p>1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).</p> <p>2. Kriiteldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.</p> <p>3. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel.</p>	<p>1. Laob tuttavatest geomeetrilistest kujunditest esemeid, loomi jne.</p> <p>2. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.</p> <p>3. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.</p> <p>4. Kujutab esemeid, asju oma tunnetuse, tajumise ja nägemise seisukohalt.</p>	<p>1. Laob tuttavatest geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne.</p> <p>2. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääriks kaunistamiseks (tass, taskurätt jne)</p> <p>3. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.</p> <p>4. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).</p>	<p>1. Juhendamisel kasutab looduslikke materjale koos tehnikuga (nt voolimismaterjalid, nõör, paber jne).</p> <p>2. Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (looduslik materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne).</p> <p>3. Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne.</p> <p>4. Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.</p> <p>5. Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotiive – triibud, lilleornament.</p>	<p>1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.</p> <p>2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.</p> <p>3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.</p> <p>4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.</p>

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
VOOLI-MINE	1. Juhendamisel muljub voolimismaterjali, muudab mängides savitüki kuju.	1. Õpetajat jälgendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Mudib ja tükeldab voolimismaterjali, vajutab tekkinud tükikesi alusele kinni, võtab lahti ja liidab suuremateks tükkideks. 3. Vajutab sõrme või pulgaga pehme voolimismaterjali sisse auke, jäljendeid. 4. Voolib juhendamisel ümar- ja piklikke vorme, luues lihtsamaid esemeid (ussike, kumm, nõör, pall)	1. Annab loodud kujunditele erinevaid nimetusi. 2. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab materjali teise kuju andmise eesmärgil. 3. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju andes edasi asjade iseloomulikke tunnuseid. 4. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku, neid üksteise peale, sisse jne ladudes. 6. Kasutab juhendamisel voolimispulka voolimismaterjali tükeldamiseks.	1. Ühendab iseseisvalt omavahel ümar- ja piklike vorme (loob lihtsaid esemeid, kujundab loomi) ja liidab kaunistusi. 2. Kujundab voolimispulgaga spontaanselt eseme pinda. 3. Loob esemeid oma fantaasiat kasutades. 4. Õõnestab ümarvorme pöidlaga vajutades.	1. Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi. 2. Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel. 3. Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi. 4. Ümar- ja/või piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid. 5. Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühendkohad. 6. Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks. 7. Õõnestab erineva suurusega ümarvorme.	1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. 2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. 3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks. 4. Kasutab õpitud voolimisvõtteid.

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
JOONISTA-MINE	<p>1.Tõmbab erineva suunaga jooni ning kritseldab.</p> <p>2.Innustub joonistamisest kui põnevast mängust.</p> <p>3.Harjub joonistama vaid selleks ettenähtud kohta (paber, asfalt jne).</p>	<p>1.Harjub joonistamise ajal paberit kinni hoidma.</p> <p>2.Kritseldab hoogsalt vahetades eri värvi pliiatseid ja kriite.</p> <p>3.Tekitab iseseisvalt, paberil püsides erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke, spiraalseid jooni).</p> <p>4.Harjutab õiget pliiatsihoidu.- (hoiab pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega).</p>	<p>1. Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.</p> <p>2.Tõmbab juhendamisel erineva kujuga ja suunaga sh kaarjaid jooni.</p> <p>3.Joonistab ümarvormi ning tõmbab sellest erineva suuna ja pikkusega jooni.</p> <p>4.Suudab kujutada naturile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nt peajalgseid).</p> <p>5.Harjutab õiget pliiatsihoidu-hoiab pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega.</p>	<p>1. Ühendab joonistustes omavahel lihtsaid kujundeid.</p> <p>2.Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe, sooviga jälgendada konkreetseid esemeid.</p> <p>3. Kasutab joonistusvahendeid (värvipliiats, pintsel, värvikriidid, süsi jne) piisava survega.</p> <p>4.Harjutab õiget pliiatsihoidu- hoiab pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega.</p>	<p>1. Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.</p> <p>2.Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi).</p> <p>3. Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeoleolu ning täidab pinda.</p> <p>4. Värvib enamasti kontuuri ületamata.</p> <p>5.Harjutab õiget pliiatsihoidu- hoiab pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega.</p>	<p>1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.</p> <p>2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.</p> <p>3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.</p> <p>4.Harjutab õiget pliiatsihoidu- hoiab pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega.</p>

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
MAALIMINE	<p>1.Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.</p> <p>2.Juhendamisel teeb jämedate joonistusvahenditega (sh näpuvärvidega) paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jooni ja täppe.</p> <p>3.Jätab paberile jäljendeid õpetaja poolt värviga kaetud švammiga, templiga jne.</p>	<p>1.Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe, katab pindu.</p> <p>2.Trükib näpuvärvidega sõrmede või kogu käega.</p> <p>3.Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täppe, vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, spiraalseid jooni).</p> <p>4.Vajutab templiga paberile jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.</p> <p>5.Kasutab värve emotsionaalselt ja huviga.</p> <p>6. Kasutab maalimisel suuri</p>	<p>1.Saab hakkama väiksema piiratud pinna katmisega (lill, müts, tibu jne).</p> <p>2.Suunamisel võtab pintsli vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.</p> <p>3.Juhendamisel kasutab kattevärv kogu pinna katmiseks.</p> <p>4.Meeldetuletuse l ei värvi üle paberi serva.</p> <p>5.Juhendamisel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.</p> <p>6.Maalib ümarvormi pintsliga värvilaigu suuren-damise teel.</p> <p>7.Tõmbab iseseisvalt</p>	<p>1.Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.</p> <p>2.Teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja – tõmmetega.</p> <p>3.Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.</p>	<p>1. Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.</p> <p>2. Juhendamisel heletumestab värve ja segab omavahel põhivärve.</p> <p>3. Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeoleu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>4. Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.</p> <p>5. Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas.</p> <p>6. Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli.</p> <p>7. Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.</p>	<p>1. Segab värve uute toonide saamiseks.</p> <p>2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.</p> <p>3. Vältib värvide määrdumist.</p> <p>4. Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).</p>

		pintsleid, sõrmi, pesukäsna vms.	horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid. 8.Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.			
--	--	----------------------------------	--	--	--	--

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
MEISTER-DAMINE	1.Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne. 2.Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib paberriba küljest tükke. 3.Asetab tükid või valmislõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.	1.Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke. 2.Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	1.Lõikab kääridega paberist ribad ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont. 2.Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid. 3.Ettenäitamisel valmistab looduslikku ja tehismaterjali	1.Rebib ja lõikab paberist ribad ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. 2.Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid. 3.Valib meelepäraseid vahendeid (nt looduslikku ja tehismaterjali) ning neid omavahel ühendades või kombineerides loob oma töö. 4.Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel	1. Valib erinevate meisterdamismaterjalid e vahel ja püüab neid omavahel sobitada. 2. Lõikab iseseisvalt paberist geomeetrilisi kujundeid. 3. Rebib juhendamisel lihtsamaid kujundeid. 4. Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne. 2. Valib eri materjalide liitmiseks ja oma mõtte teostamiseks sobivamad võtted/tehnikad. 3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

			kasutades loomakesi ja esemeid. 4.Kortsutab erineva paksusega paberit 5.Voldib juhendamisel paberi pooleks.	lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.		
--	--	--	---	--	--	--

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST	1.Rõõmustab, elavneb äratundmis-rõõmust. 2.Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodus-nähtustest. 3.Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.	1.Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nendele täiskasvanu tähelepanu. 2.Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed, räägib mida töös kujutas. 3.Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsiooni-	1.Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatu-illustratsioone ning vastab küsimustele. 2.Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest. 3.Vaatleb uusi asju emotsionaalselt ja juhib nendele täiskasvanu tähelepanu.	1.Vaatleb omal algatusel raamatute illustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2.Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud. 3.Suhtub heasoovlikult kaaslaste tööd.	1. Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust. 2. Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduse kasutamist. 3. Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 4. Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.	1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast. 3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

		delt tuttavaid esemeid ning nimetab neid.				
--	--	---	--	--	--	--

4.6 Valdkond MUUSIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne, kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
LAULMINE	1.Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1.Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1.Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike). 2.Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	1.Laulab rühmaga samas tempos. 2.Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1.Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2.Esitab laule rühmaga samas tempos. 3.Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	1.Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega, lähtudes laulu ja teksti karakterist. 2.Laulab peast eakohaseid õpitud rahva-ja lastelaule ning esitab neid nii rühmas kui ka üksi.
MUUSIKALIS-LIIGUMINE	1.Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	1.Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	1.Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1.Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). 2.Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoestikõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3.Osaleb laulumängudes.	1.Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). 2.Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1.Liigub ja tantsib õige kehahoiakuga, väljendusrikkalt ja sünkroonselt koos teistega, kasutades näiteks hüpaksummu ja eesgaloppi. 2.Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab kül- ja eesgaloppi ning hüpaksummu.

<p>MUUSIKA KUULAMINE</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.</p>	<p>1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).</p>	<p>1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.</p>	<p>1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.</p>	<p>1. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (marss, laul, tantsuviis, rahvalaul) ja kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. 2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.</p>
<p>PILLIMÄNG</p>	<p>1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi). 2. Osaleb loovtegevustes.</p>	<p>1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi). 2. Osaleb loovtegevustes.</p>	<p>1. Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal. 2. Osaleb loovtegevustes.</p>	<p>1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi. 3. Osaleb loovtegevustes.</p>	<p>1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele. 3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib</p>	<p>1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku) õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid).</p>

					<p>nendega ühes tempos. 4.Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette. 5.Osaleb loovtegevustes.</p>	<p>2. Mängib pilliansambelis. 3. Osaleb loovtegevustes.</p>
--	--	--	--	--	--	--

4.7 Valdkond LIIKUMINE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Sisu:

- 1) kehalise kasvatusalased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	1,5 – 2-AASTANE	2 – 3-AASTANE	3 – 4-AASTANE	4 – 5-AASTANE	5 – 6-AASTANE	6 – 7-AASTANE
LIIKUMISALASED ÜLDTEADMISED (OHUTUS, ENESEKONTROLL, HÜGIEEN)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. 2. Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega 3. Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab harjutusi õpetaja ettenäitamise ja sõnalise seletuse järgi. 2. Järgib meeldetuletamisel hügieeni nõudeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi. 2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (pallid, nõõrid jne) ohutult, sobival viisil ja kohas. 3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab ohutuid liikumisviise. 2. Talub kaotust võistlusmängudes. 3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. 4. Mõistab hügieeninõuete olulisust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. 2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. 3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).
PÕHILIIKUMISED	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. 2. Kõnnib piiratud pinnal. 3. Säilitab kõndides ja joostes sihi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab põhiliikumisi. 2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal. 3. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. 2. Teeb koordineeritud tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. 3. Teeb harjutusi väikevahenditega. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. 2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised. 2. Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikudes. 3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

<p>LIIKUMIS-MÄNGUD</p>	<p>1. Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.</p>	<p>1. Mängib matkiva sisuga 1–2 reegluga kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.</p>	<p>1. Mängib 2–4 reegluga liikumismänge. 2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.</p>	<p>1. Mängib kollektiivseid võistlusemänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud). 3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.</p>	<p>1. Organiseerib ise liikumismänge. 2. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.</p>	<p>1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine). 2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne). 3. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.</p>
<p>SPORDIALAD: VÕIMLEMINE</p>	<p>1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.</p>	<p>1. Sooritab võimlemis-harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. 3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.</p>	<p>1. Teeb vahenditega (palliga, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 2. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.</p>	<p>1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.</p>

<p>SPORDIALAD: <i>KELGUTAMINE</i></p>	<p>1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu nõlvakust laskudes. 2. Veab tühja kelku.</p>	<p>1. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 2. Veab üksi või kahekesi kelgul kaaslast. 3. Teab nõlvakul kelguga sõitmise ohutusreegleid.</p>	<p>1. Suudab kelgul istudes tõugata kelku käte abil edasi.</p>	<p>1. Kelgutab nõlvakust alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid).</p>	<p>1. Oskab nõlvakust laskudes kelku suunata ja jalgadega pidurdada.</p>	<p>1. Käsitleb oskuslikult kelku erinevates liikumismängudes (kaugus, täpsus, vigursõit).</p>
<p>SPORDIALAD: <i>SUUSATAMINE</i></p>	<p>1. Oskab vahet teha kelgul ja suuskadel.</p>	<p>1. Tutvub suusavarustuse ja suusatamisega.</p>	<p>1. Teab suuskadel liikumise ohutusreegleid. 2. Oskab kukkuda pehmelt. 3. Oskab liikuda astesammuga külje suunas. 4. Libistab ennast suuskadel, ilma keppideta.</p>	<p>1. Libistab ennast vahelduvsammul ilma keppideta edasi. 2. Teab, kuidas selili- ja istumisasendist püsti tõusta ning saab sellega hakkama iseseisvalt või täiskasvanu vähese abiga. 3. Oskab kasutada astepööret ehk lehvikpööret. 4. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.</p>	<p>1. Libistab ennast klassika sammul suuskadel edasi, püüab keppidega endale hoogu anda. 2. Laskub väikesest künkast suuskadel alla, hoiab kükkasendit. 3. Oskab kasutada käärtõusu ja trepptõusu. 4. Saab püstitõusmisega iseseisvalt hakkama.</p>	<p>1. Suusatab koordineeritud liikumisega. 2. Saab ise hakkama püstitõusmisel ja abistab vajadusel kaaslast. 3. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.</p>
<p>TANTS JA RÜTMIKA</p>	<p>1. Juhendamisel kasutab liikudes rütmipille.</p>	<p>1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb</p>	<p>1. Liigub - kõnnib, jookseb, hüpleb</p>	<p>1. Kasutab tantsides eakohaseid tantsusamme.</p>	<p>1. Liigub muusika tempos kohandades oma liigutusi etteantud rütmiga.</p>	<p>1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.</p>

LIIKUMINE

	2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	vastavalt muusika rütmile. 2. Kasutab liikumisel vahendeid (nt linnid, rätikud, rõngad). 3. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.	2. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 3. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 4. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	2. Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).
VABA AEG, LOODUSES LIIKUMINE	1. Mängib vabamängus mõnda aega iseseisvalt.	1. Teeb kaasa vähemalt 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.	1. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 2. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga.	1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. 2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

4.8 Valdkond LIIKLUSKASVATUS

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

Kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:

- 1) ohutud liiklemise harjumused;
- 2) oskus tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- 3) teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust erinevates liiklusolukordades.

Liikluskasvatuse käigus:

- 1) õpetatakse last tema arengust lähtudes ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi;
- 2) arendatakse ja kujundatakse lapse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud liiklemiseks jalakäija, sõitja ja juhina ning mis toetavad lapse toimetulekut ja ohutust;
- 3) õpetatakse last kasutama ohutust tagavaid ja suurendavaid kaitsevahendeid (helkur, turvavöö, jalgratturi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitset jm);
- 4) kujundatakse lapse oskusi käitumiseks ja valikute tegemiseks ohuolukorras, sealhulgas vajaliku abi kutsumiseks.

Peame oluliseks, et laps suudab liikluses võimalikult riskivabalt käituda ning tuleb toime ka hilisemas elus. Korralik käitumine peab kujunema harjumuseks. Kui laps ei ole harjunud arvestama teda ümbritsevate inimestega, ei pane ka liikluseeskirja teadmine-tundmine teda seda täitma. Harjudes tänavaliiklusega, peab laps mõistma, kui ohtlik on distsiplineerimatus. Laps peab õppima ohte märkama, samal ajal tuleb õpetada vältima hirmu liikluse ees.

Kiiu Kiigepõnni Lasteaed leiab, et tulemuslik liikluskasvatus sünnib õpetajate, laste, lapsevanemate ja ühiskondlike organisatsioonide koostöös. Vanemad peavad mõistma, et üksteise toetamine on selle töö juures ülimalt oluline ning seetõttu tuleb õpetajal vestelda ka vanematega, selgitada neile, et laste ohutuse tagamine on ühine eesmärk.

Liikluskasvatuse meetodid

Kõiki neid meetodeid lõimitakse õppekava teiste valdkondadega (mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, liikumine ja muusika).

Vestlused: tutvumine lihtsamate liiklusmärkidega lasteaia läheduses, liiklusmärkide vajalikkus, turvaline ja ohutu marsruut koduteel, enese nähtavaks tegemine (helkur), liiklusreeglite vajalikkus, liiklemine erinevatel aastaegadel.

Situatsioonimängud: näitlikult erinevate situatsioonide läbi mängimine (kasutades helkurit oled nähtav, jalgratas kui liiklusvahend, tänav ei ole mängimise koht, turvavöö kasutamine autos, valgusfoori tuled tähendused, parem ja vasak pool).

Õppekäigud: käitumine tänaval, abivahendid (helkurvest, stopmärk, kõndimine rivis sõbraga paaris jne).

5. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMINE

5.1 Laste arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted

Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengut on võimalik tõhusalt toetada vaid siis, kui last ja tema vajadusi hästi tuntakse ja arengut järjekindlalt hinnatakse.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapse arengu hindamise aluseks on lasteaia õppekavas väljatoodud lapse üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade eeldatavad tulemused lapse vanuseastmete kaupa.

Lasteaia pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Laste arengu analüüsimise ja hindamise põhimõteteks on:

1. Arenguliselt eakohane hindamine

Kiiu Kiigepõnni Lasteaias on laste arengu hindamise ja analüüsimise aluseks „Arengu jälgimise mäng“ (Rebane; Kirbits; Varik 2016). 1,5-2aastastele ja 2-3aastastele on lasteaia poolt koostatud lapse arengu jälgimise tabel ja sotsiaalse arengu jälgimise tabel (Eliisis). Õpetajal on võimalus kasutada lapse arengu jälgimise kaarti Eliisis. Õpetaja viib mängu lapsega läbi individuaalselt, soovitavalt kaks korda aastas (sügisel, kevadel). Mängu jooksul täidab õpetaja vastava vanuserühma (1,5-2a, 2-3a, 3-4a, 4-5a, 5-6a, 6-7a) lapse arengu jälgimise tabeli ning lisab tähelepanekuid lapse kohta, mis mängu käigus ilmnevad. Tähelepanekud on abiks mängu tulemuste mõistmisel ja arenguveestluste ajal tulemuste tutvustamisel vanematele. Lisaks täidab õpetaja lapse kohta õppeaasta jooksul sotsiaalse arengu jälgimise tabeli, mis on aluseks arenguveestluse läbiviimisel.

Laste arengu jälgimine ja hindamine aitab:

- näha iga lapse individuaalsust ning õpetajal oma töös sellega arvestada;
- vältida lastele liiga kergete või raskete ülesannete andmist;
- aidata lapsel ise enda arengut ja edasiminekut näha (enda tööde võrdlus ja analüüs);

- ennetada võimalike õpiraskuste teket;
- õigeaegselt märgata lapse üld- või eriandekust;
- suunata erivajadustega last õigeaegselt spetsialistide juurde;
- vajadusel välja töötada individuaalne arenduskava, milles on arvestatud laste individuaalsete vajadustega;
- analüüsida lastega õppetöö tulemuslikkust ja vajadusel muuta meetodeid.

Arengumapp

Iga lapse kohta rühmas koostatakse arengumapp. Arengumappi kogub õpetaja koostöös lapsega erinevaid lapse arengut iseloomustavaid materjale (erinevad loovtööd, kirjajharjutused, lapsesuu jne). Arengumappi täiendatakse kogu lapse lasteaia viibimise perioodi jooksul. Arengumapi saab laps kaasa lasteaiaast lahkudes.

Arengumapis on:

- tiitelleht lapse nimega;
- lasteaia alustamisaegne foto ja pilt lapsest viimases rühmas;
- õpetaja vaba valik (fotod, töölehed õppetegevusest, loovjutud, mänguvaatlused jne);
- septembris lisada käe- ja jalajälg, kasvamise andmed (pikkus, kaal), minapilt (laps kujutab ennast);
- õppeaasta lõpus lasta lapsel valida 2 kunstitööd tehtutest ja kirjutada juurde valiku põhjendus;
- soovituslikult 2 korda viia lapsega läbi (aastate jooksul, millal laps käib lasteaias) arengumapi jaoks koostatud intervjuud;
- arenguveestluste kokkuvõtted.

2. Meeskonnatöö

Kogu meeskond osaleb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel. Kiiu Kiigepõnni lasteaias on selleks meeskonnaks rühmaõpetajad, õpetaja assistendid, muusika-, liikumis- ja kunstiõpetaja ja õppejuht.

Eduka meeskonnatöö võtmesõnad: lugupidamine, inimlikkus, positiivsus, avatus, empaatia, siirus, aktsepteerimine, usaldus, konfidentsiaalsus.

Konfidentsiaalsus on oluline lapsega seotud olukordade analüüsimisel - valin sobiva aja ja koha, kus lapsest räägin; hoiakute vaba ja lapse ning pere konfidentsiaalsust arvestav.

3. Perekonna kaasamine.

Infot lapse arengu kohta jagavad õpetaja ja assistendid lapsevanemale igapäevaste vestluste käigus.

Igapäevast individuaalset tagasisidet antakse vastavalt vajadusele Eliisis. Vähemalt üks kord õppeaastas (talvel/varakevadel) viib õpetaja lapsevanemaga läbi ka planeeritud arenguveestluse. Arenguveestlus annab võimaluse õpetajale saada teavet lapse koduse käitumise kohta ning lapsevanemale omakorda lapse tegevusest lasteaias. Arenguveestlus annab tagasisidet lapse arengust ning selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

Arenguveestluse ettevalmistamiseks õpetaja:

- vaatleb last igapäevastes tegevustes;
- konsulteerib lapsega igapäevaselt tegelevate spetsialistidega (assistendid, muusika-, liikumis- ja kunstiopetaja), vajadusel erispetsialistidega;
- täidab vastavalt kogutud infole lapse sotsiaalse arengu jälgimise tabeli;
- viib lapsega läbi „Lapse arengu jälgimise mängu“;
- analüüsib lapse kohta kogutud infot;
- koostab lapse arengumapi;
- mõtleb läbi ettepanekud ja küsimused lapsevanemale;
- annab lapsevanemale vähemalt üks nädal enne vestluse toimumist arenguveestluseks ettevalmistava küsimustiku.

Arenguveestluse läbiviimisel õpetaja:

- loob arenguveestluse jaoks rahuliku ja segamatu keskkonna;
- kuulab ära lapsevanema nägemuse lapse arengust (toeks ettevalmistav küsimustik);
- tutvustab lapsevanemale lasteaias nägemust lapse arengu hetkeseisust võttes aluseks lapse arengu jälgimise tabeli, sotsiaalse arengu tabeli ning arengumapi;
- põhjendab lapse kohta antavaid hinnanguid konkreetsete näidete toomisega (nt lapse kunstitööd või käitumise täpsed kirjeldused);
- selgitab koos lapsevanemaga välja lapse tugevused, huvid ja anded ning valdkonnad, kus laps edaspidi abi ja toetust vajab;
- täidab arenguveestluse kokkuvõtte.

Õpetaja arvestab lapse käitumise ja arenguga seotud probleemidest vestlemisel efektiivse tagasiside andmise põhimõtteid.

1. Peab silmas eesmärki.
2. Keskendub lapse tugevatele külgedele. Arutleb lapsevanemaga, mis lapsele hästi mõjub ja teda toetab.
3. Keskendub faktidele, mitte hinnangutele. Tagasiside saab olla vaid siis konstruktiivne, kui see põhineb tõsiasjadel. Vältib tarbetuid detaile.

4. Ajastab oma tagasiside õigesti. Tagasiside on siis kõige viljakam, kui sooritajal on tekkinud huvi või vajadus seda saada.
5. Veendub, et teda mõistetakse. Küsib üle, kuidas teine pool temast aru sai.
6. Tagasiside peaks andma mingi kindla suuna. Nt mittekohasest käitumisest rääkides tuleb pedagoogiliselt nõustada, mida lapsed selles vanuses üldse vajavad ja seejärel on võimalik see siduda konkreetse lapse vajadustega.
7. Koos lapsevanemaga otsitakse lapsest lähtuvaid lahendusi.

Lapsevanemale antav tagasiside algab ja lõpeb positiivselt, on heatahtlik, aus ja siiras.

Arenguevestluse järgselt õpetaja:

- analüüsib arenguevestluselt saadud infot ja kokkuleppel lapsevanemaga jagab seda vajadusel rühmameeskonnas ning aineõpetajatega;
- arvestab edasise õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel lapse arenguvaldkondadega, mis vajavad enam tähelepanu.

4. Konfidentsiaalsus. Lapse ja tema pere kohta kogutud info on konfidentsiaalne. Lapse arengu jälgimise dokumendid kogub õpetaja lapse arengumappi.

5.2 Kooliks ettevalmistus

Lapse ettevalmistamine kooliks algab juba enne lasteaeda tulekut ja jätkub ühtse järjepideva protsessina kuni kooli minekuni. Oluline on lapse igakülgne valmisolek koolis õppimiseks. Lasteaed lähtub õpetamisel lasteaia õppekavast ja riiklikus õppekavas ettenähtud pädevustest, mida laps peaks olema omandanud kooliminekuks ehk 6-7aastase lapse eeldatavatest tulemustest. Tihedat koostööd tehakse lapsevanematega, kes on lapse arengu eest vastutavad ning lasteaed toetab neid. Kooliküpsuse hindamisel kaasatakse vajadusel muusika-, liikumis- ja kunstiõpetaja ning erispetsialistid (logopeed, eripedagoog), kes annavad omapoolse tagasiside ning aitavad määrata lapse taset ja annavad nõu ning soovitusi edasiseks.

Koolieelikute arengu hindamine toimub nii sügisel kui kevadel koostöös erispetsialistidega.

Varakevadel toimub laste arengu hindamine ja analüüsimine „Arengu jälgimise mängu“ kasutades. Samuti viiakse läbi sotsiaalse arengu mäng „Reis mööda põnevaid teid“.

Arenguevestlusel tutvustatakse vanemale lapse koolivalmiduse olukorda, antakse kahepoolset tagasisidet lapse arengust, kavandatakse mõlemapoolsed edasised tegevused lapse arengu toetamisel ning kuidas probleemide ilmnemise korral lapse arengut suunata, toetada.

Laste, kes on lasteaeda tulnud alles viimasel aastal enne kooli, arengutasemega ja teadmistega erinevates valdkondades tutvub õpetaja 1.septembrist kuni 1.oktoobrini. Vajadusel tehakse talle individuaalne arenduskava lähtudes tema arengutasemest. Seda tuleb teha selleks, et saavutada lapse igakülgne valmisolek kooliks. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest.

Kevadel koostatakse kooli minevale lapsele koolivalmiduse kaart. (Lisa 1)

Lapse vanemaid, kelle laps ei saavuta kooliminekuks mingitel põhjustel kooliküpsust, teavitatakse võimalusest taotleda koolipikendust. Koolipikenduse saanud lapsele koostatakse individuaalne arenduskava (septembris), mille rakendumisest tehakse kokkuvõtte vähemalt üks kord õppeaastas. Info lapse arengu kohta fikseeritakse kirjalikult.

Lapse arengu jälgimiseks ja hindamiseks sobivad järgmised lisamaterjalid:

Gyarmati, K. (2021). *Lasteaiast kooli. Lõbus ja aktiivne arengu jälgimise mäng koolieelikutele*. Atlex OÜ.

Hannell, G. (2017). *Erivajaduste määratlemine. Vaatluslehed individuaalsete eripärade hindamiseks*. Studium

Harro-Loit, H., Könnussaar, T., Nummert, M-L., Sutrop, M. (2019). *Tagasiside. Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile*. Tartu Ülikooli Eetikakeskus.
https://www.eetikakeskus.ut.ee/sites/default/files/www_ut/tagasiside_viimane_august2020.pdf

Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., Peterson, T. (2014). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Haridus- ja Teadusministeerium.

https://www.hm.ee/sites/default/files/juhendmaterjal_alusharidus.pdf

Järv-Mändoja, K., Riis, M., Käesel, K., Pill, E. (2015). *Lapse vaimse tervise toetamine lasteaias. Juhendmaterjal*. Tervise Arengu Instituut.

Kirbits, K. (2014). *Reis mööda põnevaid teid. Mäng 6-7aastaste laste sotsiaalsete oskuste hindamiseks*. Kirjastus Koolibri.

Kulderknup, E. (2009). *Lapse arengu hindamine ja toetamine*. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

Mitt, M. (2018). *Koos suudame palju. Abiks lasteaiapäetajale – loo lapsevanematest toetav meeskond grupiprotsesside kaudu*. MTÜ Väärtuskoolitus.

Rebane, J., Kirbits, k., Varik, R. (2016). *Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng*. Kirjastus Koolibri.

Rebane, J., Kirbits, k., Varik, R. (2011). *Arengu jälgimise mäng*. Tea Kirjastus.

Sarapuu, H., Hallap, M. (2021). *Aitame lapse rääkima. Kuidas toetada kõnehilisusega lapse kõne arengut*. Studium.

6. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Kiiu Kiigepõnni Lasteaia õppekava on arenev dokument, mis muutub koos ajaga. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest, kus kajastub, kuidas soodustab õppekava ning sellest lähtuv õppe- ja kasvatustegevus laste arengut, mängu ning õppimist. Õppekava rakendumist analüüsitakse õppeaasta lõpul (augustis) pedagoogilise nõukogu poolt ja lähtudes tulemustest ning vajadusest muudetakse õppekava.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu liikmed. Õppekava täiendamise aluseks on pedagoogilise nõukogu otsused, mis on läbi arutatud hoolekogus. Kiiu Kiigepõnni Lasteaia direktor kinnitab õppekava muudatused käskkirjaga.

LISAD

LISA 1

KIIU KIIGEPÖNNI LASTEAED

LAPSE KOOLIVALMIDUSKAART

Lapse ees- ja perekonnanimi:

Sünniaeg:

Lapse kodune keel:

Laps osales lasteaia tegevustes (ajaperiood):

1. Mäng ja sotsiaalsed oskused (mänguuskused, suhted kaaslaste ja täiskasvanutega)

2. Emotsionaalne seisund ja käitumine

3. Tunnetus- ja õpioskused (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine, motivatsioon)

4. Enesekohased oskused

5. Lasteaias rakendatud tugiteenused

--

6. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed:

--

Arendamist vajavad küljed, soovitused:

--

Arvamus koolivalmiduse kohta:

--

Kuupäev:

Õpetaja:

Lapsevanem:

Direktor:

LISA 2

IAK variant 1

Kiiu Kiigepõnni Lasteaed

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA ajavahemikul _____

LAPS (NIMI JA SÜNNIAEG):

1.Üldosa

2.Arendustegevuse üldised tingimused ja eesmärgid

3.Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade ja üldoskuste kaupa

Õppetegevuse valdkond	Eesmärgid	Toetav tegevus	Märkused
Mina ja keskkond			
Keel ja kõne			
Matemaatika			
Kunst			
Muusika			
Liikumine			
Üldoskused	Eesmärgid	Toetav tegevus	Märkused
Mänguoskus			
Õpi- ja tunnetustegevus			
Sotsiaalsed- ja enesekohased oskused			

***Soovitused lapsevanemale toetamaks lapse arengut väljaspool lasteaeda:**

-
-
-

4.IAK koostamisel ja teostamisel osalejad

Lapsevanem

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

LISA 3

IAK variant 2

Kiiu Kiigepõnni Lasteaed

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA ajavahemikul _____

LAPS (NIMI JA SÜNNIAEG):

1.Üldosa

2.Arendustegevuse üldised tingimused ja eesmärgid

3.Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade ja üldoskuste kaupa

Arenguvaldkond	Eesmärgid	Toetav tegevus	Märkused
Kognitiivsed oskused			
Sotsiaalsed oskused			
Kommunikatsioon			
Motoorika			
Eneseteenindus			

*Soovitused lapsevanemale toetamaks lapse arengut väljaspool lasteaeda:

-
-
-

4.IAK koostamisel ja teostamisel osalejad

Lapsevanem

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev

Teostaja

Allkiri

Kuupäev